

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

Religionistika

Hana Ratimcová

**PROJEVY ALTERNATIVNÍ SPIRITUALITY V SOUČASNÉM
JUDAISMU**

**MANIFESTATIONS OF ALTERNATIVE SPIRITUALITY IN
CONTEMPORARY JUDAISM**

Praha 2024

doc. Mgr. Radek Chlup, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 6. srpna 2024

Hana Ratimcová

Abstrakt

Projevy alternativní spirituality v současném judaismu

Cílem této bakalářské práce je popsat roli alternativní spirituality v současném judaismu. Nejdříve bude představena transformace, kterou náboženství od poloviny minulého století prošlo a reakce judaismu na ni. V souvislosti s tím, se další kapitoly budou zabývat fenomény židovské jógy, židovského šamanismu a následně kabaly. V rámci kabaly bude jedna podkapitola věnována kabalistickému centru, které se kvůli svým univerzalistickým tendencím výrazně odpoutává od židovských kořenů. Závěr se zabývá situací v České republice.

Klíčová slova

Alternativní spiritualita, judaismus, mystika, jóga, šamanismus, kabala, kabalistické centrum

Abstract

Manifestations of Alternative Spirituality in Contemporary Judaism

The aim of this thesis is to describe the role of Alternative Spirituality in Contemporary Judaism. At the beginning the transformation of religion since the last century and Judaism's response to it will be introduced. In the light of this, the next few chapters will explore the phenomenon of Jewish yoga, Jewish shamanism and Kabbalah. One subchapter will be devoted to The Kabbalah Centre which, has become detached from its Jewish roots because of its universalistic tendencies. It will finish with the situation in the Czech Republic.

Key words

Alternative Spirituality, Judaism, Mysticism, Yoga, Shamanism, Kabbalah, The Kabbalah Centre

Obsah

ÚVOD	1
GAUTHIEROVA TEZE – PROČ NÁBOŽENSTVÍ DNES VYPADÁ TAK JAK VYPADÁ?	1
PŘECHOD OD REŽIMU NÁRODNÍHO STÁTU K REŽIMU GLOBÁLNÍHO TRHU	1
ALTERNATIVNÍ SPIRITUALITA	3
ADAPTACE JUDAISMU NA REŽIM GLOBÁLNÍHO TRHU	5
NEW AGE JUDAISMUS	6
ŽIDOVSKÝ ŠAMANISMUS	6
ŽIDOVSKÁ JÓGA	10
ŽIDOVSKÁ MYSTIKA	13
KABALA	14
HISTORIE KABALY	14
KABALA CENTRUM	16
NAUKA KABALISTICKÉHO CENTRA	18
PRVKY ALTERNATIVNÍ SPIRITUALITY V KABALISTICKÉM CENTRU	19
JAK JE TO V ČESKÉ REPUBLICE?	21
ZÁVĚR	23
BIBLIOGRAFIE	25
WEBOVÉ STRÁNKY	26

ÚVOD

Alternativní spiritualita zažívá od jejího vzniku v 60. letech minulého století obrovský rozmach. Základem mé práce je teze Francois Gauthiera, který říká, že v polovině minulého století dochází k přechodu od režimu národního státu k režimu globálního trhu a hlavní strukturující silou, všech ostatních sfér se stává trh. S touto změnou režimů dochází také ke změně náboženství. Nejen že vzniká alternativní spiritualita, ale na tento přechod musí reagovat také tradiční náboženství. Tato práce si klade za cíl ukázat, jak se s tím vyrovnává právě judaismus. Nejdříve tedy představím Gauthierovu tezi, jak došlo k změně režimů a čím jsou oba charakteristické. Abychom si mohli lépe představit, jak alternativní spiritualita ovlivňuje judaismus je potřeba se seznámit s jejími základními koncepty, které představím ve druhé kapitole. Následovat bude krátký úvod k tomu, jakými způsoby se judaismus adaptuje na nový režim globálního trhu. Tím prvním je, že si přivlastní východní praktiky, což rozeberu v následujících dvou kapitolách o židovské józe a židovském šamanismu. Druhý způsob souvisí s nalezením prvků alternativní spirituality ve vlastní tradici, což vede k popularizaci židovské mystiky. Následující kapitoly se budou zabývat právě Kabalou a z ní vycházejícího Kabalistického centra, které je charakteristické pro své začleňování konceptů alternativní spirituality do své nauky a postupné odpoutávání se od judaismu. Poslední kapitolu věnuji tomu, jak vypadá judaismus ovlivněný alternativní spiritualitou v České republice.

Gauthierova teze – Proč náboženství dnes vypadá tak jak vypadá?

Gauthier říká, že společenské sféry jsou integrované celky. Každá z těchto sfér je zakotvena v jedné hlavní sociální sféře, která slouží jako strukturující síla těch ostatních a která může být přenesena na danou společenskou instituci jako je například stát nebo trh. Náboženství pak vždy vypadá podle toho, jaká je zrovna hlavní strukturující síla. Podle Gauthierovy teze dochází od 60. let k pozvolné změně této síly z politické na ekonomickou, tedy přechodu od režimu národního státu k režimu globálního trhu. V souvislosti s tím se mění také náboženství a dochází k úpadku jeho institucionalizovaných forem a rozšíření alternativní spirituality.

Přechod od režimu národního státu k režimu globálního trhu¹

Režim národního státu je charakteristický snahou vystavět řád a zakotvit ho v něčem jiném, než je Bůh – totiž právě v instituci moderního státu. Náboženství je tedy odsunuto jen do jedné sféry společenského života. Celkově probíhá diferenciací sfér. Stát se změnou režimu potřeboval zajistit poslušnost jinak než silou. Intelektuálové přišli s myšlenkou národa, tedy pomyslného společenství, sdílejícího dějiny, jazyk a náboženství. Skrze národ se občané identifikují se svým státem a tím pádem k němu cítí loajalitu. Lidé tak skrz ideu národa formují svou identitu. Hlavní hodnoty této doby jsou formovány národním státem, důležitá je racionalita, pravda a vědecký pokrok. Podle toho také vypadá náboženství, které je racionalizované, hierarchické, institucionalizované, dogmatické, privatizované, vázané na národ a jeho mystické prvky jsou potlačeny. Klasickým příkladem, jak vypadá náboženství v tomto režimu jsou církve, jež představují organizace, k nimž člověk exkluzivně náleží, přijímá jejich pevně danou nauku a formuje přes ně svou religiozitu.

Ve 2. polovině 20. století dochází k přechodu od národního státu k režimu globálního trhu. V poválečné době sice vrcholí éra národního státu ale na konci 60. let dochází ke krizi stávajícího režimu, společnost ztrácí důvěru ve stát a jeho ideály. Dochází tak ke kontrakturní a následně neoliberální revoluci, které vedou právě k této změně režimů.

---

¹ Celá tato kapitola vychází z Francois Gauthier. *Religion, Modernity, Globalisation: Nation-State to Market*. Routledge, New York 2020, str. 1- 226.

V 50. letech dochází ke vzpouře mládeže proti dosavadnímu systému a vznikají kontrakturní hnutí, která kritizují masový konzumerismus. Systém na to reaguje vstřebáním hodnot kontrakturní revoluce, včetně touhy po autenticitě, do mainstreamu a rozvíjí individualizovaný expresivní konzumerismus, který se řídí etikou autenticity. Etika autenticity má kořeny v romantismu, jež hledá božství v přírodě a jedinečném nitru člověka. Podle této teorie má každý svým jedinečným způsobem (například i autentickou spotřebou) rozvinout své vnitřní lidství. Zboží se tak stává základem kulturní identity. Dříve byla za přirozenou identitu považována ta národní, zatímco dnes je identita vyjadřovaná životním stylem. Člověk se neustále sebeutváří skrze nákup nových a lepších služeb či výrobků. „Ty musí být v dnešní době anonymních davů velkoměst především viditelné a rozpoznatelné skrze vnější znaky (typ a značka oblečení, naličení, účes atd.).“² V této fázi konzumerismu již tolik nejde o užitečnost výrobku, ale cílí se na emoce a seberealizaci zákazníka. Samotný výrobek přestává být důležitý a jde o to, jak se člověk bude cítit, když ho bude vlastnit. Od 70. let tak převládá zaměření na zákazníka a jeho potřeby místo na výrobu, která se až druhotně prodá. Konzumerismus kladoucí důraz na autenticitu se tak propojil s neoliberalismem, pro který je důležitá svoboda konzumní volby. Od 80. let už pánem situace není stát, nýbrž spotřebitel, který svou spotřebou táhne ekonomický růst. Stát už nezvládá řídit ekonomiku a platit sociální výdaje, k tomu se přidává ropná krize a kolaps sovětského bloku. Všechny tyto faktory vedou k neoliberální revoluci. Trh se tak stává hlavním regulátorem společnosti a stát je nyní spíše jedním z tržních aktérů. V tomto přechodu hrály důležitou roli konzumerismus a neoliberalismus, jež můžeme chápat jako komplementární procesy. Neoliberalizace rozšiřuje tržní logiku na veškeré oblasti života, které komodifikuje a chce po všech organizacích (včetně těch náboženských), aby se chovaly jako efektivní podnikatelské subjekty. Konzumerizace pak dělá ze všech komodit nositele identity a smyslu. Nejde už o výrobek samotný, ale o pocity s ním spojené. Zároveň dochází ke globalizaci, a v rámci nejen západní společnosti vzniká téměř naprostá volnost pohybu osob i kapitálu.

Neoliberalismus, konzumerismus, marketizace a globalizace jsou tedy charakteristickými rysy režimu globálního trhu. Náboženství pak vypadá podle toho: je neinstitucionalizované, individualistické, klade důraz na autenticitu, seberozvoj, osobní zkušenost a prožitek. Všechny tyto rysy náboženství jsou reakcí na dnešní dobu a její pomíjivost. Náboženství dnes poskytuje techniky, jak se vypořádat s neustálými nejistotami a změnami, přeměnit výzvy a těžkosti v příležitosti k růstu, léčení a pokroku.³ Náboženství je dnes o životním stylu, poskytuje praktické návody na život. Posmrtné eschatologie jsou nahrazovány důrazem na život tady a teď. Spása spočívá v seberealizaci a s tím souvisejícím zdravím, úspěchu ve vztazích, štěstí, bohatství. Náboženství do sebe vstřebává neoliberální hodnoty, chová se tržně a marketingově, ale také konzumní hodnoty, což se projevuje především důrazem na volbu. Volbou si totiž jedinec afirmuje svou existenci. To se odráží také v náboženství, kde je velký důraz na dobrovolnost účasti na rituálu či workshopu a výběru náboženství. Workshopy a festivaly se dnes stávají hlavními náboženskými praktikami místo rituálů.

Podle Zuzany Kosticové dříve představovala účast na mši pro člověka odpočinek od práce, byla to příležitost pěkně se obléci a setkat se s ostatními. „Dnes však na člověka klade stejné nároky jako práce- brzy vstát, povinně a včas se dostavit, tiše a klidně sedět, konat, co je předepsáno. Zatímco dnešní dobrovolná účast na kolektivních aktivitách a prožitkový a často fyzický charakter rituálů (relaxace a meditace, tanec, snění atd.) představuje vhodnou kompenzaci

---

² Zuzana Marie, Kosticová. *Současná alternativní spiritualita: vznik, vývoj a základní rysy, skripta pro kurz „Náboženství v postmoderní společnosti“*. Praha: HTF, 2020, str.19.

³ Francois Gauthier. *“Why All These ‘Neos’, Why Now“: The Structural Conditions of ‘New Age Spiritualities’ in the Global-Market Era, as seen from Latin America“*. Ciencias Sociales y Religión, vol. 23, 2021, str. 26.

pracovních aktivit současnosti. Navíc fyzičnost zážitků, zároveň kompenzuje odtělesněnou práci, již většina populace dnes vykonává vsedě u počítačů či pokladen, případně za pultem či přepážkou.“⁴

V tomto režimu je velice populární formou náboženství alternativní spiritualita, která koneckonců vzniká současně s přechodem k tomuto režimu, a tak dokáže nejlépe reagovat na jeho potřeby a nedostatky. Dnes již pronikla do mainstreamové kultury tak moc, že spoustu z jejích rysů společnost už jako alternativní nevnímá. Zatímco alternativní spiritualita rychle roste, tradiční institucionalizované formy náboženství spíše upadají a musejí na to nějak reagovat. Tato práce je o tom, jak se s tím vypořádává judaismus.

Alternativní spiritualita

V 60. letech 20. století probíhala v USA kontrakulturní revoluce, vzpoura mládeže proti starším generacím. Spolu s ní vzniká kontrakulturní hnutí New Age, ze kterého se následně vyvíjí alternativní spiritualita. O hnutí New Age můžeme mluvit pouze v kontextu 60. a 70. let, v průběhu 80. let ji začíná vstřebávat mainstreamová kultura, což se projevuje její adaptací na tržní ekonomiku, proti které se dříve vyhraňovala.⁵ V této době dochází k rozmachu duchovních workshopů a přednášek a s tím i k postupnému vzniku institucí.⁶ Tyto instituce jsou však již adaptované na svou dobu a členství v nich je dobrovolné, nezávislé na geografické příslušnosti a typické je, že mnoho z nich působí především na internetu. „V současné době představuje online prostředí základní prostor, kde se odehrává výměna myšlenek a zkušeností souvisejících s alternativní spiritualitou.“⁷

Alternativní spiritualita se nezakládá na žádném posvátném textu a nemá tedy ani žádné dogmatické učení. Typický je proces nazývaný bricolage, kdy si jedinec vybírá praktiky z různých náboženských či filosofických systémů a skládá si z nich svou vlastní praxi a světonázor.

„Tento proces je obzvláště důležitý pro alternativní spiritualitu, jež zdůrazňuje, že nepodléhá žádným „dogmatům“ a pravidlům, jimž podrobují své věřící tradiční náboženství; duchovní svět každého jejího přívržence je oproti tomu zcela svobodný a jedinečný. V praxi je však tento nárok třeba chápat spíše jako proklamativní strategii spirituálního diskursu, který se snaží odlišit od křesťanství. Individuální bricolage totiž probíhala vždycky, i v křesťanství.“⁸

S tím souvisí také to, že oproti tradiční racionálně-legální autoritě, kterou člověk získá působením v dané náboženské instituci, jsou dnes upřednostňováni charismatičtí vůdci, často označovaní jako guruové, jejichž autorita je založena na jejich vlastní zkušenosti.⁹

---

⁴ Zuzana Marie, Kostičová. *Současná alternativní spiritualita: vznik, vývoj a základní rysy, skripta pro kurz „Náboženství v postmoderní společnosti“*. Praha: HTF, 2020, str. 21.

⁵ Zuzana Marie, Kostičová. *Kosmické stromy a magické portály. portály: Náboženství a alternativní spiritualita v mayských studiích*. Karolinum, Praha 2023, str. 230.

⁶ Zuzana Marie, Kostičová. *Současná alternativní spiritualita: vznik, vývoj a základní rysy, skripta pro kurz „Náboženství v postmoderní společnosti“*. Praha: HTF, 2020, str. 36.

⁷ Tamtéž, str. 66.

⁸ Tamtéž, str. 9.

⁹ Francois Gauthier. *Religion, Modernity, Globalisation: Nation-State to Market*. Routledge, New York 202, str. 218.

Alternativní spiritualita může nabírat spoustu různých forem. Přesto má několik charakteristických rysů, jimiž jsou: holismus, specifické pojetí vědomí, koncept energie a milenialismus.

Holismus se v rámci alternativní spirituality vyznačuje snahou nastolit rovnováhu mezi binaritami, ani jedna z nich by neměla převyšovat či utlačovat tu druhou. Typickými prvky, jež by měly být v rovnováze jsou práce-volný čas, racionalita-intuice, věda-umění, civilizace-příroda, mužská-ženská energie. Rovnovážný stav těchto dualit je považován za přirozený a žádoucí, až zásahem jedince zvenčí se z té rovnováhy vychýlí a toto vychýlení je pak původcem dalších problémů. Neexistuje však obecně přijímaná představa toho, jak rovnováha vypadá ani návod, jak jí dosáhnout.

Dalším rysem je význam konceptu posvátné energie. Energie je neosobní, univerzální síla, která protéká vesmírem. Představy o jejích zdrojích se velmi různí, ale není to důležitá otázka, s existencí energie se může počítat zcela bez otázek po tom, kde se vzala.¹⁰ Energie také proudí v těle každého člověka a to skrze sedm čaker neboli energetických center. Může však dojít k blokaci průtoku energie, což se negativně projeví na psychickém i zdravotním stavu. Odblokování a znovu nastolení harmonického proudění je pak možné pomocí různých metod alternativní medicíny.

Alternativní spiritualita má také jedinečný koncept vědomí. Vědomí je totiž to, co nás činí námi samotnými. Často se v různých kruzích alternativní spirituality můžeme setkat s konceptem vyššího já, které je v rozporu s egem. Můžeme říci, že vyšší já je vyšší vědomí člověka, které zná jeho osud a to, co je pro něj nejlepší. Tento koncept se následně promítá do rozšířené představy, že nic není náhoda, naopak vše je záměr naší duše. Ego je chápáno jako sobecká část lidské bytosti a je potřeba ho zničit nebo alespoň potlačit, aby se člověk mohl napojit na své duchovně vyspělé vyšší já. Pokud se člověk nenechá zaslepit egem a dopracuje se k vyššímu já, bude mít nejen lepší život ale i posmrtný osud. Častá je představa, že během svých inkarnací člověk evolučně stoupá, tedy pokud se mu podaří překonat všechny úkoly, které mu jeho vyšší já klade. Duše, které si úspěšně projdou mnoha inkarnacemi, se už nemusí přerazovat a již pouze působí jako nehmotné nadpřirozené bytosti. Je možné se s nimi skrze různé techniky spojit a požádat je o radu. Další bytosti, se kterými je možné komunikovat, jsou andělé, mimozemšťané, bytosti spjaté s přírodou a rostlinami či bohové a bohyně různých náboženských tradic. S vědomím také souvisí určitý druh duchovních technik a to techniky navozující změněné stavy vědomí. Změněné stavy vědomí člověku poskytují autentickou osobní duchovní zkušenost, která je v rámci alternativní spirituály nejvíce ceněným zdrojem poznání. Příkladem těchto technik je astrální cestování, lucidní snění, psychedelická zkušenost či holotropní dýchání, které bylo vyvinuto jako bezpečnější náhrada psychedelik. Lidská duše se při těchto technikách přesouvá do jiného světa.¹¹

Alternativní spiritualita se hodně vztahuje k ženám, tím se také vymezuje proti institucionalizovanému náboženství, které je z jejího pohledu patriarchální. Důvodem proč k alternativní spiritualitě tíhnou spíše ženy se zabývá Linda Woodhead v jedné kapitole z knihy *The Sociology of Spirituality*.¹² Woodhead říká, že industrializace, tedy přechod k průmyslové společnosti souvisí s přesunem mužů do veřejné sféry. Ženy jsou však ze sféry kapitalistické

---

¹⁰ Zuzana Marie, Kosticová. *Současná alternativní spiritualita: vznik, vývoj a základní rysy, skripta pro kurz „Náboženství v postmoderní společnosti“*. Praha: HTF, 2020, str. 42.

¹¹ Tamtéž, str. 44.

¹² Linda Woodhead. „Why So Many Women in Holistic Spirituality?“ v Kieran Flanagan and Peter Jupp (eds). *The Sociology of Spirituality*. Aldershot: Ashgate, 2006, str. 115-125.

produkce vyloučeny a utvrzeny v jejich rolích pečovatelek o domácnost a rodinu. Takto genderově podmíněná dělba práce přestává být výrazná v 50. letech 20. století, kdy ženy získávají větší rovnost a přístup ke vzdělání. Pokud se však žena nerozhodne budovat kariéru, role pečovatelky stále zůstává základem její identity a práce pro ni pak vždy bude až na druhém místě. U mužů je stále větší pravděpodobnost, že své práci mohou věnovat většinu svého času a energie, tudíž jejich primární pocit identity pochází z práce, kterou vykonávají. Prostor pro subjektivní naplnění nachází v trávení času s rodinou či v koníčcích. Ženy, které hledají naplnění se pak uchylují do sfér tradičně pro ně otevřených, tedy do sféry zdravotnictví, kosmetického průmyslu a náboženských aktivit a novým způsobem formují, jak tyto oblasti vypadají. Péče o krásu přechází do péče o pohodu a náboženství do holistické spirituality. Spiritualita kloubí všechny tyto tři sféry, ale využívá je za účelem posunutí žen nad rámec tradičních rolí a činností, které z těchto sfér vyplývají. Věnuje se proto problémům, pojícím se s rolí pečovatelek jako je například zanedbávání sebe samotných či konflikty identity, jímž ženy v pozdní modernitě čelí. „Pro ty, jejichž tradiční role vyžaduje věnovat více pozornosti druhým než sobě, samotný akt věnování času sobě samému v holistickém prostředí byl aktem sebepotvrzení a budování identity.“¹³ Nejenže velkou část příznivců tvoří ženy, ale je zde častá feminizovaná interpretace božství (např. Matka Země) a oslavy ženství. Stejně jako ženy, v režimu národního státu byly utlačovány i domorodé tradice a jejich praktiky. Alternativní spiritualita v nich však vidí autentické zdroje, v jejich praktikách prastarou duchovní moudrost a staví je do opozice k odkouzlenému západu.¹⁴

Posledním rysem, kterým zmíním je víra, že si tvoříme svou vlastní realitu. Naše životy reflektují naše nevědomá přesvědčení, proto je potřeba si uvědomit, že pouze my sami jsme zodpovědní za vytváření naší reality a tím pádem toho začít aktivně využívat a změnit svou realitu k lepšímu. Aby člověk mohl začít tvořit lepší realitu, musí nejdříve pomocí různých praktik odstranit svá limitující přesvědčení a nahradit je těmi pozitivními. Tento koncept je dle Hanegraaffa reakcí na myšlenku, že život je náhodný a bezvýznamný. Víra, že tvoříme vlastní realitu lidem naopak potvrzuje, že vše v lidském životě má hlubší význam.¹⁵

Adaptace judaismu na režim globálního trhu

Provázanost alternativní spirituality s judaismem začíná již při jejím zrodu, respektive vzniku hnutí New Age v 2. polovině 20. století. V této době na Západ také přicházejí východní spirituality, jejichž praktiky New Age přebírá, např. jóga. Pro většinu lidí znamená kontrakturní revoluce odmítnutí stávajícího systému, stojícího na židovsko-křesťanském základu. Pro Židy se nejedná pouze o odmítnutí stávajícího systému ale o vyrovnávání se se selháním Hospodina a s postholokaustovou židovskou kulturou. A právě východní spirituality nabízí alternativní významový systém založený na opačných hodnotách. Židé se tak stávají významnými postavami kontrakturních hnutí. Rostou počty sekularizovaných Židů a stále častější je dvojitá praxe, kdy vzniká např. trend JUBU.¹⁶ Z pohledu židovských institucí byla ohrožena kontinuita židovské tradice a je potřeba na to nějakým způsobem reagovat a učinit judaismus pro Židy znovu atraktivní. V popularizaci judaismu jsou výrazné dva postupy, jak tohoto docílit. Tím prvním je přivlastnění praktik východních spiritualit a jejich interpretace v židovském kontextu. Vznikají tak synkretické verze judaismu jako New Age judaismus, židovský šamanismus či židovská jóga. Druhým způsobem je, ve snaze zabránit židům odklon

---

¹³ Tamtéž, str. 122.

¹⁴ Francois Gauthier. “Why All These ‘Neos’, Why Now“: The Structural Conditions of ‘New Age Spiritualities’ in the Global-Market Era, as seen from Latin America“. *Ciencias Sociales y Religión*, vol. 23, 2021, str. 19.

¹⁵ Wouter J. Hanegraaff. *New Age Religion in Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Brill, Leiden 1996, str. 229-237.

¹⁶ Neboli židovští buddhisté, lidé pocházející z židovské rodiny a praktikující buddhismus.

k jiné duchovní praxi, popularizovat vlastní mystickou tradici, což je především kabala.¹⁷ A právě těmito dvěma fenomény se budu zabývat ve zbytku své práce.

New Age judaismus

V 60. letech je tedy dvojitá praxe Židů v USA častá, což začíná znepokojovat židovské instituce. V 70. letech se rabín Zelman Schachter Schalomi snaží přivést zpět k judaismu Židy, kteří v té době praktikovali buddhismus. Podle něj je potřeba učinit judaismus smysluplný, aby se k němu Židé nevraceli, protože musí, ale protože chtějí. Smísil proto židovskou spiritualitu, hlavně chasidismus a kabalou s populárními prvky z vybraných východních spiritualit, přičemž zmenšil důležitost halachy.¹⁸

Lze tedy říci, že tento pojem se používá jako zastřešující termín, který označuje různé skupiny a aktivity, které patří k neortodoxním židovským tradicím a spojuje spiritualitu v době vzniku hnutí nazývanou New Age či dnes již spíše alternativní spiritualitu s židovskou tradicí. Tyto skupiny sdílejí kritický pohled na institucionalizovaný judaismus a důraz na duchovní obnovu židovské tradice.¹⁹

Jedná se tedy o synkrezi judaismu a alternativní spirituality, patří sem proto techniky, jako je Tóra jóga, židovské léčení, židovský šamanismus ale také například neochasidismus. Tyto praktiky v sobě typicky kombinují tři prvky. Tím prvním je, že mají židovské jádro nebo poskytují židovský rámec synkretickým praktikám. Dále do sebe zahrnou některé koncepty východních spiritualit, a také je tam výrazný holistický zájem o uzdravení těla a duše.²⁰

Celia Rothenberg²¹ si všímá, že New Age Židé sdílí antipatie k tradičním praktikám a učení judaismu, ale stejně nejsou ochotni judaismus opustit, a tak si ho přizpůsobí či reinterpretovali tak, aby bylo pro ně smysluplné ho nadále praktikovat. Na rozdíl od ortodoxních Židů v jejich očích nejde o asimilaci, ale naopak je to způsob, který umožňuje judaismu dále přežít.

Židovský šamanismus

Jedná se o interpretaci šamanismu v rámci židovského kontextu, to znamená, že židovské texty jsou čteny z pohledu šamanistických praktik severoamerických indiánů. Definovat šamanismus je obtížné, „jelikož se od svého začátku se jednalo v podstatě o badatelský konstrukt naplňovaný romantizujícími či odsuzujícími představami lidí, kteří o šamanismu psali.“²²

Helena Dyndová ve svém článku píše, že „moderní šamanismus není nezávislý nebo vypůjčený náboženský systém, ale specifická konfigurace v rámci sdíleného náboženského prostoru.“²³

---

¹⁷ Mira Niculescu. „‘Find your Inner God and Breathe’: Buddhism, Pop Culture, and Contemporary Metamorphoses in American Judaism“ v Francois Gauthier, Tuomas Martikainen (eds.). *Religion in Consumer Society: Brands, Consumers and Markets*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013. str. 91-108.

¹⁸ Tamtéž, str. 100.

¹⁹ Werczberger, Rachel. *New Age Judaism* [online], [cit. 2024-06-24] dostupné z <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199840731/obo-9780199840731-0230.xml>

²⁰ Niculescu, Mira. „‘Find your Inner God and Breathe’: Buddhism, Pop Culture, and Contemporary Metamorphoses in American Judaism“ v Gauthier, Francois, Tuomas Martikainen (eds.). *Religion in Consumer Society: Brands, Consumers and Markets*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013, str. 101.

²¹ Celia E. Rothenberg. „New Age Jews: Jewish Shamanism and Jewish Yoga“. *Jewish Culture and History*, vol. 8, iss. 3, 2006, str. 15,16.

²² Helena Exnerová. *Český šamanismus v rozhovorech*. Nakladatelství Dingir s.r.o., Praha 2018, str. 45.

²³ Helena Dyndová. „Contemporary Shamanism and Alternative Spirituality: Exploring Relationships and Intersections“. *Religio*, vol. 32, iss. 1, 2024, str. 48.

Všechny šamanské tradice jsou hluboce zakotveny ve svém sociokulturním a náboženském kontextu, a totéž platí i pro současný šamanismus.²⁴ V dnešní době je šamanismus zasazen do světonázorů alternativní spirituality. Součástí moderního šamanismu jsou techniky vedoucí k uzdravení člověka, aby však léčení bylo účinné musí šaman své vize a zážitky předat tak, aby jim klient porozuměl, tedy sladit své popisy a vyprávění s metaforami a světonázory, které klient sdílí a v dnešní době se jedná právě o světonázory alternativní spirituality.²⁵

„Šamana tedy definuje jeho mimořádný kontakt s nadpřirozeným světem, který slouží k poskytování pomoci jednotlivci nebo komunitě. Tato definice je široká, ale těžší z toho, že se nesnaží definovat konkrétní "šamanskou techniku" nebo poskytnout přesnější nástin "šamanské kosmologie", "šamanských rituálů", "šamanských změněných stavů vědomí" nebo "šamanských pomůcek" atd. Místo toho tento pohled uznává, že tyto aspekty šamanské praxe jsou ovlivněny kulturním kontextem.“²⁶

„Znovuobjevitelem“ židovského šamanismu je rabín Gershon Winkler. Gershon Winkler je původně ultraortodoxní rabín, který psal akademické práce o židovské mystice, např. *The Golem of Prague: A New Adaptation of the Documented Stories of the Golem of Prague* (Judaica Press, 1980), nebo *Dybbuk* (Judaica Press, 1982). Podle svých slov psal a učil o okultismu pouze pro obživu, sám se k tomu nevztahoval. Jenže v roce 1982 ho zasáhla krize středního věku a on odjel do odlehlé chaty v jižní Kalifornii, aby se jako jeho předci propojil s přírodou a tam začala jeho spirituální cesta. Z Kalifornie pokračoval do Nového Mexika, kde objevil Šamanskou dimenzi judaismu.

„A tak jsem při sledování indiánských šamanů, kteří provádějí své obřady, zažil déja vu a uvědomil si šamanské tradice svého vlastního lidu. Například jsem je pozoroval, jak tu a tam sypou kukuřičnou mouku, modlí se do čtyř stran, zvedají kukuřičnou mouku, pokládají ji na zem atd. A můj zrak se rozostřil a spatřil jsem kohena²⁷ z dávných dob, jak dělá totéž, nebo Židy v Brooklynu, jak třesou palmovými, vrbovými a myrtovými větvičkami do všech čtyř směrů a odříkávají modlitby do čtyř větrů²⁸ ačkoli si vůbec neuvědomují domorodý prvek toho, co děláme.“²⁹

Winkler nejdříve toto učení nechtěl předávat dál. Uvědomil si však, že tím může pomoci mnoha lidem, kteří opouští judaismus a hledají spiritualitu v jiných tradicích, protože nevědí, že jejich vlastní tradice nabízí totéž. Začal pořádat workshopy, zájezdy a také psát knihy o šamanistických prvcích v judaismu.³⁰ Zde je hezky vidět, že tato forma judaismu opravdu vzniká z potřeby udržet Židy u své vlastní tradice. Děje se zde to samé jako u mystiky, judaismu nabídne to, co je nyní populární, akorát z vlastního prostředí.

Jeho první důležitá kniha o šamanismu *Magic of the ordinary: Recovering the Shamanic in Judaism* z roku 2003 ukazuje paralely a průniky židovské a indiánské spirituality.

---

²⁴Tamtéž, str. 50.

²⁵ Tamtéž, str. 56-57.

²⁶ Tamtéž, str. 65.

²⁷ Kohen byl kněz vykonávající obětní bohoslužby v jeruzalémském chrámu.

²⁸ Zde popisuje židovský svátek Sukot, který připomíná čtyřicetileté putování lidu izraele pouští. Slaví se po 7 dní a každý den během ranní modlitby, Židé třesou lulavem, neboli směsí větví palmy vrby myrt a citrusového plodu etrogu do všech 4 světových stran.

²⁹ Gershon Winkler. *Magic of Ordinary: Recovering the Shamanic in Judaism*. North Atlantic Books, California, USA 2003, str. xx -xxi.

³⁰ Tamtéž, str. xvii-xx.

„Duchovní krize dovedla ortodoxního rabína Geršona Winklera do odlehlých oblastí jihozápadu, kde studoval u indiánských léčitelů. U nich začal objevovat dávno ztracenou moudrost toho, co nazývá „domorodým judaismem“: kmenové kořeny tohoto náboženství. Tato kniha sleduje jeho osobní cestu a čerpá z oslnivé směsice zdrojů, aby podrobně popsala překvapivé souvislosti mezi dvěma zdánlivě nesouvisejícími náboženstvími.“³¹

Hned v anotaci této knížky je výrazných několik rysů alternativní spirituality. Kromě toho hlavního, což je propojování praktik severoamerických indiánů s judaismem, jsou zde další prvky jako návrat k prastaré moudrosti a důraz na osobní zkušenost. Řada guruů New Age má typická podobný životní příběh, kdy vždy na začátku života patřili k dané náboženské tradici, a tudíž s ní mají autentickou zkušenost, následně přijde nějaké velké uvědomění či přímo probuzení a oni se vymezí proti své dosavadní náboženskosti, protože nahlédli lepší a pravdivější cestou, jež následně předávají ostatním.³² V případě rabína Winklera Celia Rothenberg píše, že popis předchozího života umožňuje ukázat jeho autentickou zkušenost s ortodoxním judaismem a zároveň s tím ho znevážit či přímo zesměšnit. Toto znevážení je pak lákavé a dobře pochopitelné Židy, kteří opustili ortodoxní judaismus a spiritualitu nyní hledají jinde.³³

Zatímco podle Gershoma Scholema, zakladatele moderního akademického studia kabaly, vzniká judaismus jako reakce na panteistické vnímání světa okolními předovýchodními náboženstvími, proti kterému se vymezuje,³⁴ podle Winklera je judaismus od svých počátků úzce spjat s přírodou a stejně jako ostatní šamanské tradice obsahuje učení o čtyřech směrech, stejně jako o léčivých attributech zvířat, rostlin a minerálů. Zdůrazňuje také posvátnost Země a to, že všechny organismy, dokonce i hvězdy a planety, jsou prochnuty božským vědomím. Všechny rostliny a kameny tak spolu mohou komunikovat a také mají léčivou sílu, ke které lze přistupovat prostřednictvím jejich esencí.³⁵ Všechny tyto domorodé aspekty však z judaismu vymizely po vyhnání do exilu, a to v důsledku nepřátelství okolních kultur jak k židovské menšině, tak k čarodějnictví. Některé části se dochovaly v textech, které jsou však dnes špatně interpretovány nebo přehlíženy a v mystice. Winkler se ve své knize snaží znovu nalézt domorodou židovskou tradici. Svě interpretace tedy staví na textech, které čte optikou šamanismu, což mu například umožňuje označit Mojžíše za Šamana.

„Kdyby Mojžíš viděl hořící keř z přirozeného pohledu, prostě by přiběhl, hodil na něj trochu písku a šel by dál pást ovce. Ale Mojžíš byl šaman. Byl vycvičen během čtyřiceti let, kdy byl egyptským princem, a během let, kdy byl válečníkem v Etiopii, a nyní jako zeť a učeň šamana Jetra z Midjánu. Jeho oči byly vycvičeny, aby viděly dál než za zjevné, aby hledaly narážky ve všech iluzích, aby objevovaly smysl ve všech jemnostech, tajemství ve vší nápadnosti. Posvátnost ve vší všednosti ..... Stvořitel na něj zavolal z nitra keře a řekl: Mojžíši, Mojžíši. A Mojžíš neodpovídá: „Co chceš?“ Šaman se neptá na tajemství, ale odpovídá na něj s vědomím přítomnosti ve vztahu k tajemství. Mojžíšova odpověď je prostě Já jsem tady.“³⁶

---

³¹ Amazon [online], [cit. 2024-06-20] dostupné z <https://www.amazon.com/Magic-Ordinary-Recovering-Shamanic-Judaism/dp/1556434448n>

³² Celia E. Rothenberg. „New Age Jews: Jewish Shamanism and Jewish Yoga“. *Jewish Culture and History*, vol. 8, iss. 3, 2006, str. 3.

³³ Tamtéž, str. 4.

³⁴ Gershom Scholem. *Kabala a její symbolika*. Nakladatelství Volvox Globator, Praha 1999, str. 83-83

³⁵ Gershon Winkler. *Magic of Ordinary: Recovering the Shamanic in Judaism*. North Atlantic Books, California, USA 2003, str. 7.

³⁶ Tamtéž, str. 22.

Celkově se občas v této knížce občas vymezuje proti alternativní spiritualitě, ale stále ne tak silně jako v jeho poslední knize, kde toto vymezení najdeme hned v první větě anotace.

Winkler si samozřejmě uvědomuje, že v Bibli je řada výroků odsuzujících věštění a magii, ale podle něj jsou tyto výroky zaměřené proti magii praktikované jinými kulturami, jejichž způsoby měli Židé zakázáno napodobovat. Židovství zakazovalo specifický kontext čarodějnictví, nikoli čarodějnictví jako takové.³⁷ Takto třeba Winkler interpretuje verš z Exodu „Nezabiješ čarodějnici“ (Exodus 22:17). Říká, že tento verš vypovídá více o jejím překladateli a dobovém kontextu než o záměru Bible. Tento verš lze doslova přeložit jako: „Nebudeš udržovat čarodějnici“, což znamená, že by člověk neměl podporovat čarodějnici v tom, aby si z čarodějnictví dělala živnost. Druhý doslovný překlad zní: „Z čarodějnictví bys neměl žít“, což nám říká, že by se člověk neměl živit čarodějnictvím či nepodporovat živobytí vesnické čarodějnice.³⁸ Winkler dodává, že Bible je magie plná, nicméně všechny magické akty jsou nazvány zázraky, čímž se stávají košer. Jako příklad uvádí Abrahámovu vítězství proti čtyřem královstvím za pomoci pouhých tří set služebníků (Genesis 14:14) nebo Mojžíšovu proměnu hole v hada (Exodus 4:3) a vytažení vody ze skály (Exodus 17:6), nebo Eliášovo (1. Královská 17, 17-23) a Elišovo vzkříšení mrtvého (2. Královská 4, 32-35) atd.³⁹

Židovský rámec pro Winklerovu praxi však tvoří pouze texty. Již zmiňovaná Celia Rothenberg se účastnila jeho workshopu a všímá si, že tradiční rituály judaismu byly opomíjeny. Workshop probíhal od pátku do neděle a nepadla ani zmínka o šabat, natož aby se dodržovala pravidla s ním spojená a účastníkům ani nebyla nabídnuta možnost košer stravy.⁴⁰

V lednu 2024 vydal spolu s rabínkou Miriam Maron knížku *Magic of the ExtraOrdinary*. Na svých stránkách knihu popisuje jako navazující díl obsahující nový materiál o problematice entit a energií, významy šamanského používání pomůcek jako jsou peří, kameny a byliny, tajemství Čtyř řek, magii hebrejských run. To vše se zakládá na méně rozšířených starověkých a raně středověkých hebrejských a aramejských textech židovské mystiky.⁴¹

V lednu 2024 vydal hned dvě knihy. Druhá publikace sice nese název *Great Mother*, ale již v anotaci se Winkler vymezuje proti jakémukoliv ovlivnění alternativní spiritualitou, přestože prosazování ženské stránky v náboženství je jeden z jejích typických rysů.

„Představa Boha jako Matky je v judaismu zakořeněná, není to jen opožděný novodobý dodatek, který nám má pomoci "zapadnout" do duchovního proudu doby. Naše starobylá tradice moudrosti nonšalantně a zcela pohodlně feminizuje božskou osobu a záměr jak v jazyce, tak v obrazech, a dokonce ji přisuzuje samotnému atributu, jímž byl stvořen a přetrvává vesmír. Inspirující a duši pohánějící učení o Velké Matce v židovské tradici bylo příliš dlouho velmi zkracováno a silně zahalováno do metafor, což tlumilo samotný Hlas, který povolal veškerou existenci ke stávání. Doufáme, že když odloupneme vrstvy této starobylé židovské tajemné moudrosti, existence získá hlubší a obohacující význam pro všechny.“⁴²

---

³⁷ Tamtéž, str. 6.

³⁸ Tamtéž, str. 2.

³⁹ Tamtéž, str. 6.

⁴⁰ Celia E. Rothenberg. „New Age Jews: Jewish Shamanism and Jewish Yoga“. *Jewish Culture and History*, vol. 8, iss. 3, 2006, str. 7.

⁴¹ Walking Stick Foundation [online], [cit. 2024-06-20] dostupné z <https://www.walkingstick.org/books.html>

⁴² Amazon [online], [cit. 2024-06-20] dostupné z <https://www.amazon.com/GREAT-MOTHER-RABBI-MIRIAM-ASHINA/dp/B0CSTT4VT5>

Židovská jóga

Židovská jóga je na rozdíl od židovského šamanismu mnohem rozšířenější praktikou. Zatímco k židovskému šamanismu existuje pouze několik knížek a workshopů od stejného autora, židovskou jógu dnes nabízí samy synagogy, ve snaze více zapojit tělesné aktivity do svých praktik a její adaptací udržet lidi u judaismu. Adaptace jógy na judaismus není vytvářena organizovaně ale jedinci, většinou ženami. Daný člověk po určité době praktikování či učení jógy dospěje k závěru, že by se dala sloučit s judaismem. Jakým způsobem tohoto sloučení docílí se liší člověk od člověka a vznikají tak různé druhy židovské jógy. Tara Giangrande si ve své diplomové práci: „From Om to Shalom: proces of domestication in Jewish Approaches to Yoga Practice“ všimá, že neortodoxní učitelé zařazují do svých hodin židovské prvky. Naopak učitelé v ortodoxních komunitách se nesnaží do své praxe zařadit židovskou spiritualitu, jelikož by to zpochybnilo komunitní normy a mocenskou strukturu. V obou případech se snaží, co nejvíce přizpůsobit potřebám praktikujících.⁴³ Důvodem, proč je jóga lákavá pro judaismus, je její práce s tělem. V druhé polovině dvacátého století, se Židé začínají zajímat o východní náboženské praktiky, v nichž je kladen důraz právě na tělo, a Židé si uvědomují, že právě toto v jejich náboženství chybí. Mezitím je jóga vstřebána mainstreamem a propagovaná jako sekulární wellness praktika zaměřená na kondici a zároveň psychické zdraví člověka. Toto západní pojetí jógy přehlíží její duchovní a náboženský rozměr. Navíc většina Židů praktikujících jógu jsou ženy. Podle Stuarta Z. Charmé je to výsledkem toho, že židovská jóga poskytuje feminizovanější model autority a zhodnocování těla jako zdroje poznání, což má zvláštní přitažlivost pro ženy. Charmé také vidí paralelu mezi vznikem židovské jógy a vznikem feministického judaismu, jelikož oba proudy považuje za výsledek procesu snahy o harmonizaci nesourodých a zdánlivě neslučitelných částí lidských identit.⁴⁴ Praktikování jógy je pro Židy lákavé, protože jim jóga nabízí prvky, které v judaismu chybí. Kromě jógového zapojení těla do duchovní praxe jako protiklad k příliš intelektuální orientaci judaismu, také dává důraz na jedince, který je v židovském společenském a náboženském životě často přehlížen, jelikož většina rituálů je kolektivních. Aby však Židé mohli jógu praktikovat a nejednalo se o modloslužbu, musí si ji nějakým způsobem přizpůsobit. Nejčastěji to vypadá tak, že je jóga nejdříve dekontextualizována a následně domestikována a to prostřednictvím aplikace židovských textů na fyzickou techniku jógy.

Dekontextualizace jógy spočívá v tom, že se o józe mluví zobecňujícím způsobem. Učitelé vybírají citáty, které dokládají univerzální význam jógy, čímž snižují její spojení s hinduismem a její praktikování se tak stává pro Židy přijatelnější. Někteří jógu berou jako univerzální techniku, zatímco jiní vidí judaismus a jógu jako paralelní cesty. Všichni také kladou důraz na to, že jóga není náboženství ale duchovní praxe. „Univerzalizací a odstraněním hinduistických prvků z její historie a metodologie se autoři židovské jógy vědomě zabývají obavami židovského publika a zavádějí jógu jako přijatelnou praxi pro zdomácnění v židovském duchovním úsilí.“⁴⁵ Domestikace pak probíhá prostřednictvím úprav textového materiálu. Ortodoxní učitelé ze svých lekcí odstraňují texty s náboženskými konotacemi, a tím jógovou praxi odklání od hinduismu. Neortodoxní učitelé zase přidávají židovské textové materiály a tím jí přiblíží judaismu. Jediným neměnným prvkem je fyzická stránka jógy, tedy ásany. Podle Giangrande je vyhýbání se změnám fyzické formy jógy výsledkem její popularizace na Západě

---

⁴³ Tara Giangrande. *From "Om" to "Shalom" Processes of Domestication in Jewish Approaches to Yoga Practice*. Pensylvánie 2016. Diplomová práce, Swarthmore College, Pensylvánie 2016, str. 4.

⁴⁴ Stuart Z. Charmé. „When Yoga is Kosher but Kabbalah is Not: Spirituality and Cultural Appropriation in Jewish Education“. *Religion and Education*, vol. 41, iss. 3, 2014, str. 276.

⁴⁵ Tara Giangrande. *From "Om" to "Shalom" Processes of Domestication in Jewish Approaches to Yoga Practice*. Pensylvánie 2016. Diplomová práce, Swarthmore College, Pensylvánie 2016, str. 47.

jako dekontextualizované praxe definované především svou fyzickou povahou. Jelikož kulturní a náboženský původ není považován za důležitý, je možné ho nahradit židovským kontextem. „Spojením židovských textů a jógových pozic vzniká židovská jóga, legitimně jógová a zároveň legitimně židovská praxe. Právě fyzický prvek v judaismu chybí a hledá se tedy jinde.“⁴⁶

Jiným způsobem, kterým lze legitimizovat jógu v rámci tradice, je říct, že byla součástí židovské víry už od biblických dob a reinterpretovat významné biblické postavy v rámci této nové formy. Aryeh Kaplan, ortodoxní rabín a autor knížek zaměřujících se na Bibli a meditaci říká, že Abraham, Mojžíš a David, stejně jako proroci využívali meditaci k dosažení vyšších stavů vědomí, jež byly součástí jejich vztahu k Bohu. Matthew Gindin zase považuje významné biblické ženy, například Sáru či Miriam, za jóginky. Nový a cizí prvek tak není do židovské tradice zařazen jako něco nového či cizího, ale jako něco zapomenutého a nyní znovuobjeveného či již implicitně obsaženého v některé části židovské tradice, přesněji se řekne, že je to součástí Ústní tóry.⁴⁷ Tím, že je daná aktivita znovuobjevena v rámci tradice se stane židovskou aktivitou.⁴⁸

Již jsem zmiňovala, že existují různé druhy židovské jógy a že každý z nich je vytvářen samostatnou osobou většinou z řadových věřících, nikoliv rabínem. Pro ilustraci uvádím tři z nich, o kterých jejich zakladatelé sepsali knihu.

První praxí, kterou bych ráda zmínila je Mussar Jóga. Kniha o této praxi s podtitulem *Blending an Ancient Jewish Spiritual Practice with Yoga to Transform Body and Soul* vyšla v roce 2014. Musar je hebrejský výraz pro instrukce, disciplínu a morální chování. V širším slova smyslu se jedná o židovskou duchovní praxi, která poskytuje konkrétní návod, jak žít smysluplný a etický život. Je založená na ctnostech, vychází totiž z myšlenky, že pěstováním vnitřních ctností se zdokonalujeme, což je v protikladu k většině židovských etických nauk, které jsou založeny na pravidlech.⁴⁹ V 19. století vzniklo v Litvě Musar hnutí, která mělo do začátku druhé světové války významný vliv na většinu ješiv⁵⁰ ve Východní Evropě. Během holokaustu byla však většina jeho představitelů zavražděna. Dnes se však tento koncept stává znovu zajímavým, pro lidi jsou lákavé zejména jeho mindfulness aspekty neboli již zmiňovaných 48 ctností. Vznikl také Mussar Institute, který nabízí kurzy, webináře a také možnost stát se musar faciiliátorem.

Autorka této knihy vidí paralelu mezi koncepty Musar a joginským svadhyaya (sebe poznávání), jelikož obě dvě praktiky pomáhají zlepšit sebe samé. Jsou podle ní komplementárními praktiky. „Stejně jako někdo přišel na to, že arašídové máslo v kombinaci s čokoládou tvoří lahodnou pochoutku a nyní se tato kombinace zdá být všudypřítomná, samozřejmá a zcela přirozená, kombinace Musar a jógy působí podobně neotřele. Spojení Musaru, který má kořeny v judaismu, s jógou, která pochází z jižní Asie, vytváří transformační zážitek. Pokud jste připraveni na změnu, Musar jóga vám ji přinese novým a silným způsobem.“⁵¹

---

⁴⁶ Tamtéž, str. 5.

⁴⁷ Mojžíš na Sinaji obdržel jak psanou Tóru, tak ústní Tóru, v níž jsou již implicitně obsaženy všechny budoucí výroky rabínů.

⁴⁸ Stuart Z. Charmé. „When Yoga is Kosher but Kabbalah is Not: Spirituality and Cultural Appropriation in Jewish Education“. *Religion and Education*, vol. 41, iss. 3, 2014, str. 275.

⁴⁹ Greg Marcus. *What Is Mussar?*. My Jewish learning [online], [cit. 2024-06-21] dostupné z <https://www.myjewishlearning.com/article/the-musar-movement/>

⁵⁰ Ješiva je škola vyššího židovského vzdělání, zaměřující se na studium Talmudu a halachy.

⁵¹ Edith R. Brotman. *Musar Yoga: Blending an Ancient Spiritual Practice with Yoga to Transform Body and Soul*. Jewish Lights Publishing, Woodstock, USA 2014, str. xiv.

Kniha začíná úvodem, po kterém následuje 13 tematicky rozdělených částí: pravda, odvaha, pokora, řád, nesouzení, zápal, jednoduchost, vyrovnanost, velkorysost, ticho, vděčnost, soucit a důvěra. Ke každému tématu autorka uvádí několik veršů, které se ho týkají, přičemž alespoň jeden z nich je vždy z Bible. Následuje hebrejský a sanskrtský překlad dané ctnosti, úvod k ní, mantry týkající se jí a konečně také několik jógových ásan. Každá z nich je okomentována popisem proč zrovna tato ásana je přiřazena k tomuto tématu, fotkou a popisem, jak ji správně provést.

Dalším druhem je Tóra jóga, v níž se spojují klasické jógové pozice s učením Tóry. Autorkou knížky je Diane Bloomfield, jež se po několika letech studiu Tóry k józe dostala skrze sen, v němuž pochopila, že se musí naučit modlit také tělem, nejen srdcem, duší a myslí. Nejdříve začala s tancem a postupně se dostala k józe. Díky józe si uvědomila, že Tóra je také uvnitř ní a čím víc praktikovala, tím více ji porozuměla na hlubším úrovni. „Můj hluboký ponor do judaismu mi dal jiný pohled na jógu a její prožívání. Pokaždé, když jsem slyšel učitele jógy mluvit o některých principech jógy, moje *yiddishe kop* (židovská hlava) okamžitě lokalizovala, kde se toto učení nachází v textech Tóry. Jednou jsem se o toto vědomí podělila s indickým učitelem jógy. „Všechno, co říkáte, je v Tóře,“ vykřikla jsem, poněkud ohromena těmito souvislostmi. „Samozřejmě, že je,“ odpověděl.“⁵²

Kniha má podobnou strukturu jako ta výše popsaná. Je rozdělena na sedm důležitých židovských spirituálních konceptů: skryté světlo, neustálá obnova, opuštění Egypta, esenciální já, modlitba a sladění těla, každodenní spokojenost a nezapomínání na odpočinek. Ke každému konceptu následuje krátký úvod, v němž se dozvíme, co o daném konceptu říkají židovské texty a pak již několik jógových pozic vybraných autorkou k danému tématu. „S pojetím Tóry nesouvisí vnější podoba pozice. Ke konceptu Tóry se vztahuje vědomí a moudrost uvnitř vás. Pozice je prostředkem, který vás přivádí k vaší vnitřní moudrosti Tóry.“⁵³

Poslední formou je Alef-Bet Jóga. Alef a bet jsou první písmenka hebrejské abecedy, název této praktiky tedy již naznačuje, jak bude vypadat. Ke každé jógové pozici je přiřazeno hebrejské písmeno a jeho význam. Hebrejská písmena jsou více než znaky, v mystice jsou považovány za nádoby nesoucí boží světlo. Existuje celá věda zabývající se hebrejskými písmeny a jejich významy. Autor zde přímo zmiňuje, že vychází z hatha jógy.

Kniha obsahuje podkapitulu s názvem „Je jóga náboženství?“, ve které se autor stejně odvolává na B. K. S. Iyengara, zakladatele Iyengar jógy a autora knih týkajících se filosofie jógy, přičemž jednou z nich je *Light on Yoga*, z níž často čerpají autoři židovské jógy, jelikož v ní Iyengar tvrdí, že jóga je univerzální učení. Odkazuje se na citát právě z této knížky „Jóga sama o sobě není náboženství. Je to věda o náboženstvích, jejíž studium umožní sádhakovi (usilujícímu) lépe ocenit svou vlastní víru.“ Sám Rapp dodává, že „jóga doplňuje systém víry člověka tím, že dodává energii tělu a vytváří v mysli prostor pro soustředění osobních myšlenek a modliteb.“⁵⁴

Každému písmenu je věnovaná dvoustránka. Nalevo je obrázek hebrejského písmene, jeho význam, sanskrtský název a název ásany v angličtině. Dále úryvek z židovských textů související s probíraným písmenem a tento úryvek je uveden v hebrejštině, její transliteraci a

---

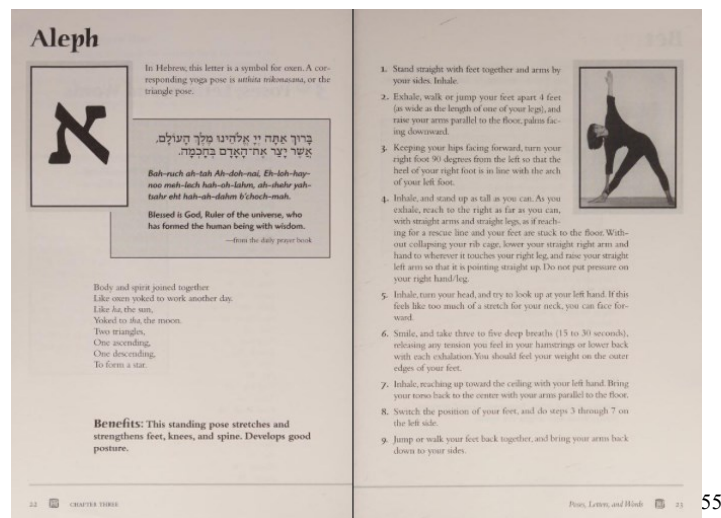
⁵² Diane Bloomfield. *Torah Yoga: Experiencing Jewish Wisdom Through Classic Postures*. Jossey Bass, San Francisco, CA, 2004, str. xiii.

⁵³ Tamtéž, str. xv.

⁵⁴ Steven A. Rapp. *Aleph-Bet Yoga: Embodying the Hebrew Letters for Physical and Spiritual Wellbeing*. Jewish Light Publishing, Woodstock, USA 2002, str. 11.

také v angličtině. Autor také přidává svou vlastní anglickou báseň a benefity dané pózy. Na pravé stránce je na úrovni obrázku z levé strany obrázek ásany, aby si čtenář dokázal představit jejich podobnost a popis, jak se do dané pozice dostat.

Mezi různými větvemi judaismu se stále vede diskuze, jestli Židé mohou praktikovat jógu. Například rabín Yitzchak Ginsburgh považuje jógu za trejfe.⁵⁶ Podle něj ani odebráním sanskrtských pojmů se z jógy nestane její košer verze, jelikož jóga je ze své podstaty spojena s hinduismem. Samy ásany problematické nejsou, co je dělá nepřijatelnými, jsou jejich sanskrtské názvy. Pozice hory, stejně jako například pozice bojovníka totiž odkazují k mytologii hinduismu. Je pro něj nepředstavitelné, že by někdo v těchto pozicích mohl přemýšlet o Ha-Šem.⁵⁷ Jóga je tedy podle něj problematická ze své podstaty a nelze ji učinit košer. Co ale lze udělat, je vytvořit nové cvičení, ve kterém bude terminologie v souladu s kabalou a chasidismem. Poslední odstavec tohoto článku obsahuje zmínku o tom, že se rabín Ginsburgh se svými studenty snaží vytvořit přesně takovéto cvičení, které navíc bude uzdravující jak pro Židy, tak pro nežidy, a bude to metoda, jak objevit božství ve všech a všem.⁵⁸

Židovská mystika

Dalším způsobem, kterým se judaismus vyrovnává s proměnou náboženství je, že ve svých dějinách hledá prvky, které jej přiblíží k alternativní spiritualitě. V důsledku toho dochází v judaismu k znovu oživení mystiky, převážně kabaly. Podle Myerse mystiku lze definovat jako zkušenost v náboženském kontextu, při níž má člověk pocit, že se přímo setkává s Bohem.⁵⁹ Kabala začíná být stále populárnější uvnitř judaismu, jelikož ortodoxní proudy v ní vidí ochranu před odchodem lidí za východními spiritualitami a nabízí skrze ni svou legitimní verzi spirituality. Kabala byla typicky určena pouze pro muže s rabínským vzděláním starší 40ti let, nyní je přístupná i pro nenáboženské židy a stejně jako buddhismus či jóga se stala prostředkem

⁵⁵ Steven A. Rapp. *Aleph-Bet Yoga: Embodying the Hebrew Letters for Physical and Spiritual Wellbeing*. Jewish Light Publishing, Woodstock, USA 2002, str. 22-23.

⁵⁶ Opak košer, jedná se tedy o něco rituálně nečistého.

⁵⁷ Výraz, kterým Židé nahrazují Boží jméno, doslovný překlad zní „To Jméno“.

⁵⁸ Imry GalEinai. *Yoga: Can it be kosher? Rav Ginsburgh addresses the question*. Gal Einai [online], [cit. 2024-06-21] dostupné z <https://inner.org/yoga-can-it-be-kosher-rav-ginsburgh-addresses-the-question/>

⁵⁹ Jody Myers. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007, str. 3.

pro seberealizaci.⁶⁰ Dříve ezoterická nauka je nyní cestou k judaismu. Navíc různá hnutí zpřístupňují kabalou také pro nežidy, tím že univerzalizují její koncepty a odpoutávají ji od židovských kořenů, což je přesně příklad toho, co dělá Kabalistické centrum.⁶¹

Kabala

Kabala je tedy jedním z proudů židovské mystiky. Nejdůležitější kabalistická kniha Zohar pochází z konce 13. století a je psaná stylem mystického komentáře k Pěti knihám Mojžíšovým. Specifickým prvkem kabaly je její pojetí Boha. Ejn Sof je označení nekonečného, nedefinovatelného Boha, přesahujícího všechny lidské představy. Tento Bůh je všudypřítomný a nic nemůže existovat mimo něj. Projevuje se v sefirách, tedy deseti duchovních sférách, které z něj emanují. V nejpopulárnějším zobrazení tzv. Stromu života jsou hierarchicky seřazeny, přičemž nejnižší sefira je nejbliže k lidskému světu.

Historie kabaly

V 15. století převládá zájem o antiku. Znovuobjevení novoplatonických, hermetických a gnostických textů vedlo k obnovení zájmu o magii, alchemii a astrologii. Magie byla v období renesance považována za prastarou moudrost, pomocí které lze ovládnout fyzický svět, manipulovat s chodem přírody a pomocí kouzel a rituálů. Právě z tohoto důvodu byla také populární kabala, která podle tehdejších lidí všechno toto nabízí. Jedná se však o křesťanskou kabalou. Myšlenky Zoharu se dostaly ke křesťanům skrze latinské překlady vytvořené židovskými konvertity ke křesťanství a kabala byla reinterpretoována v rámci křesťanské teologie.⁶² Jedním z nejvýznamnějších výsledků vývoje křesťanské kabaly bylo oddělení kabaly od judaismu; tyto dva pojmy nelze považovat za na sobě nutně závislé.⁶³ Člověk mohl praktikovat kabalou, aniž by byl Židem.

V 16. století vzniká v Safedu⁶⁴ luriánská kabala, tedy nová interpretace dosavadní kabalistické nauky vytvořená Jicchakem Luriou. Luria představuje myšlenku o sebeomezení. Na začátku byl pouze Ejn Sof, prvním jeho aktem nebyla emanace sefir ale sebeomezení, čímž vytvořil místo bez něj. Do tohoto prázdného prostoru začalo zářit božské světlo a vznikly sefiry v podobě nádob, jimiž následně božské světlo protékalo. Nádoby však nedokázaly pojmout přímé božské světlo a sedm spodních nádob se rozbilo. Při jejich rozbití se většina světla vrátila ke svému zdroji, mnoho jisker božího světla zůstalo na střepech nádob a dostalo se do našeho materiálního světa. Cílem luriánské kabaly je navrátit všechny jiskry zpátky ke zdroji.⁶⁵ Každý člověk by se měl snažit vyprostit z tohoto světa a navrátit k božskému zdroji.

V 18. století vzniká ve východní Evropě Chasidismus, hnutí vycházející z kabaly, které učí její koncepty širší veřejnosti, skrze příběhy, písně a kázání.⁶⁶ Zároveň s osvícenstvím přichází větší racionalizace náboženství a učenci Haskaly⁶⁷ odmítají kabalou, jelikož ji považují za přebytek pověr a středověku. Snažili se představit židovský světonázor založený především na

---

⁶⁰ Véronique Altglas. „The Challenges of Universalizing Religion: The Kabbalah Centre in France and Britain“. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, Vol. 15, iss. 1, 2011, str. 24-26.

⁶¹ Mira Niculescu „‘Find your Inner God and Breathe’: Buddhism, Pop Culture, and Contemporary Metamorphoses in American Judaism“ v Francois Gauthier, Tuomas Martikainen (eds.). *Religion in Consumer Society: Brands, Consumers and Markets*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013, str. 105-106.

⁶² Jody Myers. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007, str. 14.

⁶³ Joseph Dan. *Kabbalah: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, USA 2006, str. 67.

⁶⁴ Město na severu Izraele, dodnes považováno za město mystiků.

⁶⁵ Tamtéž, str. 73-84.

⁶⁶ Tamtéž, str. 15.

⁶⁷ Termín pro židovské osvícenství.

racionalismu a dodržování společenské etiky.⁶⁸ Stále však existují skupiny Židů, které usilují o neortodoxní, duchovní ale tradiční typ judaismu a právě ty se vztahují ke kabale.

Ke konci 19. století vzrůstá zájem o orientální náboženství a theosofická společnost se snaží vytvořit jednotný světový názor, který integruje do smysluplného celku prvky z různých nekřesťanských náboženství. Tradice západního esoterismu totiž pracuje s předpokladem jedné vnitřní, skryté moudrosti, společné všem filosofickým a náboženským tradicím lidstva.⁶⁹ Blavatská, přední postava theosofické společnosti, se zajímala také o kabalou, vycházela však již z křesťanské kabaly a ignorovala její židovské prameny a původ. Blavatská považovala kabalou za závislou na starobylejších tradicích, zejména na hinduismu, v knize Isis píše že, „deset sefir je kopiemi převzaté z deseti Prádjapatis, které vytvořil Viradj“.⁷⁰ Nejvíce se zajímala o koncept Ejn Sof a právě sefirot.⁷¹ Julie Chajes ve svém článku píše, že „Blavatská chápala Ejn Soph jako neosobní božský zdroj, z něhož vycházejí různé úrovně kosmu. Všechna náboženství ve své pravé, základní, esoterické a vědecké podobě prý učila emanaci Ejn Sof Soph. Učení o Ejn Sof, tvrdila Blavatská, lze nalézt v biblické, helénistické, hinduistické a buddhistické tradici. Ve spisech Blavatské tedy pojem Ejn Sof nabyl funkce doktrinárního „háku“, na který bylo možné „zavěsit“ různé transkulturní prvky, tj. ztotožnit je navzájem a s Ejn Sof. Tímto způsobem se Ejn Sof stal hlavním místem synkretické konstrukce perennialistického, univerzalistického učení Blavatské.“⁷²

Během 20. století kabalou praktikovalo pouze malé množství Židů v Izraeli, zároveň se stala jako pozůstatek minulosti předmětem studia na tamější univerzitě. Ve 20. století se však ještě intenzivněji vrací pocit oddělenosti kabaly a židovské ortodoxie. „Přilnutí ke kabale se stalo náhradou za přijetí židovské tradice jako celku. To umožnilo lidem vnímat se jako spjaté s tradiční židovskou kulturou, aniž by dodržovali prvky tradice, které odmítali.“⁷³

V 60. letech 20. století je obnoven zájem o kabalou i chasidismus v USA i Izraeli. Kabbala je často kombinována s některými neochasidskými prvky. Duchovním zkušenostem tak byl dodán prvek židovského tradicionalismu, zatímco autorita halachy byla omezována nebo dokonce přímo odmítnuta, což umožnilo rozvíjení židovské identity bez povinnosti dodržování přísných pravidel židovské ortodoxie. Tyto tendence se následně integrovaly do atmosféry New Age. Kabbala se tak etablovala jako tradiční židovská náhrada za v té době oblíbené východní praktiky.⁷⁴ Vznikají různá kontrakulturní hnutí, která svou nauku staví zásadně na kabale. Hned dvě vycházejí z učení Yehudy Ashlaga, jehož nauka kombinuje luriánskou kabalou a marxismus, jsou jimi The Kabbalah Centre a Bnei Baruch.

Yehuda Ashlag se narodil roku 1885 ve Varšavě do chasidské rodiny, tudíž se mu dostalo tradičního náboženského vzdělání. V devatenácti letech se stal rabínem, již před tím se zajímal o kabalou a ve svých třiceti šesti letech se odstěhoval do Palestiny. Své kabalistické učení

---

⁶⁸ Tamtéž, str. 68.

⁶⁹ Zdeněk Vojtíšek. *Před 145 lety zanikla theosofická společnost*. Dingir, 2020 [online], [cit. 2024-07-16] dostupné z <https://info.dingir.cz/2020/11/pred-145-lety-vznikla-teosoficka-spolecnost/>

⁷⁰ Helena Petrovna Blavatsky. *Isis Unveiled: A Master Key to the Mysteries of an Ancient and Modern Science and Theology*, The Theosophy Company, Los Angeles 1982, str. 215 (cituje Wouter J. Hanegraaf (ed.)). *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. Brill, Boston 2006, str. 645).

⁷¹ Wouter J. Hanegraaf (ed.). *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. Brill, Leiden 2006, str. 645.

⁷² Chajes, Julie. „Construction Through Appropriation: Kabbalah in Blavatsky's Early Works“. *Ben-Gurion University Press*, 2016. str. 36-37.

⁷³ Joseph Dan. *Kabbalah: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, USA 2006, str. 68.

⁷⁴ Tamtéž, str. 68.

vystavěl na luriánské kabale, a přestože byl přesvědčen, že Luriovu nauku vykládá přesně tak, jak Luria zamýšlel, jeho výklad byl ovlivněn svou dobou.

Jeho nauku se liší svým zaměřením na lidský svět a jeho pokrok směrem k rovnostářství, tedy dvě hodnoty charakteristické pro moderní dobu. Podle Myerse tomu jistě pomohla jeho chasidská výchova. Chasidští kabalisté se místo nápravy duchovního světa zaměřovali na vnitřní život věřícího a spojení individuální duše s Bohem. Chasidé dále věřili, že by kabala měla být dostupná všem včetně nevzdělaným židům. Ashlag k tomu přispíval skrze publikaci knih, jeho nejvýznamnější prací je překlad Zoharu do moderní hebrejštiny. Za svého života měl Yehuda Ashlag pouze malý okruh žáků, nejvýznamnější z nich byl Yehuda Brandwein, který po Ashlagově smrti vydal poslední díly přeloženého Zoharu. Ashlagův syn Baruch pak zdědil většinu otcových nevydaných manuskriptů.⁷⁵

Nejvýznamnější změna tedy spočívá v otevření kabaly. Phillip Berg, zakladatel Kabalistického centra, navazuje na Ashlaga a kabalou zpřístupňuje opravdu všem, i nežidům. Podle Michaela Berga, syna zakladatele, se nejedná o odchýlení se od Ashlagova přístupu, jelikož on psal v zemi, v níž byli pouze židé, tudíž když myslel „všechny“ dávalo smysl se na ně odkazovat jako na židy.⁷⁶ Yehuda Ashlag je pro Kabalistické centrum velmi důležitou postavou, jelikož jeho verze kabaly je základem nauky kabalistického centra, až na výjimky. Ashlag se například nezabýval astrologií a Berg tak musel její zdroje hledat jinde, převážně v hnutí nového věku.⁷⁷

Kabala centrum

Kabalistické centrum na svých stránkách uvádí, že jej v roce 1922 založil právě Yehuda Ashlag,⁷⁸ Centrum však zakládá až v 60. letech Shraga Feival Gruberger, ortodoxní Žid z New Yorku. V 60. letech odjel studovat kabalou do Tel Avivu, kde se učil od žáků Ahlaga, Yehudy Brandweina a Leviho Krakovskyho.

V roce 1965 založil v New Yorku, jelikož tam bylo lehčí sehnat finanční podporu, „Národní institut pro výzkum v kabale“, ze kterého se později stalo kabalistické centrum. V roce 1971 se přestěhoval se svou druhou manželkou Karen zpět do Tel Avivu. V té době si zkrátil jméno na Phillip Berg⁷⁹ a začal učit komunitu mladých Izraelců.

Zároveň si všiml, že mnoho Židů se přiklání k mysticky založeným východním náboženstvím, jelikož jejich vlastní mysticismus se pro ně neprezentoval jako volba. Všichni věděli, že kabalou mohou studovat jen muži starší 40ti let, znalí Tóry a dodržující všechna přikázání.⁸⁰ Studování kabaly bylo možné jen v rámci ortodoxie, tudíž i mystice chyběla spiritualita a bylo to spíše o povinnostech.⁸¹ Berg proto odstranil prvek povinnosti. „Rituály, pravidla a přikázání byly zavedeny jako příležitosti, nikoli jako povinnosti; osoba, která odmítla dělat micvot (přikázání),

---

⁷⁵ Jody Myers. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007, str. 16-23.

⁷⁶ Tamtéž, str. 119.

⁷⁷ Tamtéž, str. 102.

⁷⁸ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/pages/about-the-kabbalah-centre/>

⁷⁹ praktika zkracování evropských jmen byla po přestěhování do Izraele je častá.

⁸⁰ Jody Myers. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007, str. 51.

⁸¹ Tamtéž, str. 58.

by jednoduše nedostala z nich vyplývající výhody.“⁸² Svou nauku učinil velmi tolerantní, což bylo ve své době v Izraeli výjimečné. Pro Berga bylo přijatelné, aby člověk nikdy nepřekročil základní úroveň znalostí a praktik, tudíž bylo pro lidi snadnější se připojit a přináležet.⁸³

Tento Bergův postoj vyvolal nepřátelské reakce od izraelského rabinátu a Berg se tak v roce 1981 i se svou manželkou Karen vrací do Spojených států. Opovrhování Kabalistickým centrem ze strany ortodoxie upevnilo jeho rozhodnutí otevřít se širšímu publiku než jen Židům a odtrhnout se od židovské komunity. V 90. letech se centru dostává pomoc od profesionálů v oblasti reklamy a marketingu. Zároveň na začátku 90. let Berg rozšiřuje svou cílovou skupinu také na nežidy. Kurzy a literatura byly zjednodušeny a odděleny od jejich židovského původu, aby bylo možné oslovit publikum, které nebylo nutně obeznámeno s vírou a praxí judaismu.⁸⁴ Kabala byla vždy součástí rabínskému judaismu, klade tedy důraz na dodržování halachy a její šíření mimo židovské prostředí proto nutně vyžaduje její odloučení od judaismu. Snaha oddělit kabalou od židovských kořenů u Kabalistického centra je patrná již v mýtu o jejím vzniku. Kabalou považují za univerzální, prapůvodní moudrost, která nejen předchází organizovaným náboženstvím, včetně judaismu, ale je jejich zdrojem. Děje se zde přesný opak než u jógy, v jejímž případě je snaha ustanovit ji jako součást judaismu.⁸⁵ Kabalistické centrum se na jednu stranu od judaismu distancuje ale zároveň si s ním zachovává ambivalentní vztahy, jelikož podněcuje dodržování židovských rituálů a praktik především vnitřní kruh jeho stoupenců.⁸⁶

V 90. letech tedy počet stoupenců Kabalistického centra vzrostl, čímž k sobě centrum přitáhlo více pozornosti a s ní související kritiky. Podle Boaze Husse, izraelského profesora zabývajícího se moderní kabalou, je v jádru většiny argumentů obvinění z neautenticity tohoto centra. Najdeme argumenty, které považují za neautentické jak nové rysy KC, jelikož jsou nesmiřitelné s autentickou kabalou, tak tradiční rysy, které jsou nesmiřitelné s moderními západními hodnotami. Huss cituje Briana Spoonera, podle kterého autenticita spočívá v kulturní vzdálenosti, a proto jakékoli snížení této vzdálenosti ohrožuje autenticitu.⁸⁷ Autenticita vyvažuje vše, co je špatně v moderní společnosti, a proto ji musíme hledat v něčem vzdáleném ať už v prostoru nebo čase. Bergova interpretace kabaly snižuje kulturní odstup Kabalistického centra od současné společnosti a ohrožuje tak vnímání kabaly jako něčeho autentického, zejména jeho integrace slovní zásoby a myšlenek spojených s New Age. Adaptace tradičních praktik je na druhou stranu viděna jako neupřímná. Zároveň jsou tyto praktiky, mezi něž patří nošení červených šňůrek, pití kabalistické vody, skenování Zoharu, víra v reinkarnaci a astrologii, některými odsouzeny jako magické. Toto označení je pejorativně zabarveno, jelikož považují magické praktiky založené na víře v síly, které moderní věda neuznává.⁸⁸ Mnozí z odpůrců kabalistického centra, kteří odsuzují jeho neautentičnost, patří ke konkurenčním novým kabalistickým hnutím, učí jiné formy kabaly nebo jsou to akademičtí učenci, kteří odsouzením neautentičnosti Kabalistického centra využívají k tomu, aby podpořili

---

⁸² Véronique Altglas. „The Challenges of Universalizing Religion: The Kabbalah Centre in France and Britain“. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, Vol. 15, iss. 1, 2011, str. 26.

⁸³ Jody Myers. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007, str. 58-59.

⁸⁴ Tamtéž, str. 59-70.

⁸⁵ Stuart Z. Charmé. „When Yoga is Kosher but Kabbalah is Not: Spirituality and Cultural Appropriation in Jewish Education“. *Religion and Education*, vol. 41, iss. 3, 2014, str. 284.

⁸⁶ Véronique Altglas. „The Challenges of Universalizing Religion: The Kabbalah Centre in France and Britain“. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, Vol. 15, iss. 1, 2011, str. 23.

⁸⁷ Brian Spooner. *Weavers and dealers: Authenticity and Oriental Carpets*. v Appadurai (ed.). *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge University Press, Cambridge and New York, 1992, str. 222-223 (Cituje Boaz Huss. „Kabbalah and he Politics od Inauthenticity: The Controversies over the Kabbalah Centre“. *Numen*, vol. 62, iss. 2-3, 2016, str. 212.

⁸⁸ Tamtéž, str. 213-214.

svou vlastní autoritu odborníků na kabalou.⁸⁹ Podle Stuarta Charmé ortodoxní židé zase považují Kabalistické centrum za výzvu jejich hegemonické kontroly nad kabalou.⁹⁰ Véronique Altglas také píše, že prioritou ortodoxního judaismu je odlišit kabalistické centrum od judaismu, a tím stanovit normativní náboženské hranice.⁹¹

V roce 2004 měl Phillip Berg mrtvici a vedení centra se ujala Karen a jejich dva synové, Michael a Yehuda. Karenin duchovní přístup byl více zabarvený myšlenkami New Age než židovskými nebo kabalistickými představami.⁹² Dnes, po smrti rodičů, je v čele centra Michael Berg.

Nauka Kabalistického centra

Členové kabalistického centra pochází z různých náboženských pozadí, navíc vliv židovské mystiky a alternativní spirituality na Kabalistické centrum vede k několika různým vrstvám členství, pro něž Myers používá metaforu kruhů. Vnější kruh zahrnuje lidi, kterým centrum pomáhá vysvětlit smysl života, rituálů a meditací se neúčastní. Do dalšího kruhu patří lidé, kteří do svých každodenních životů spirituální prostředky kabaly, tedy slavení svátků, rituály i meditace, zařadili. Nejnvnitřnější kruh Meyers považuje za sektu judaismu, dodržují micvot, studují Zohar a jiné spisy, díky čemuž kabalistické centrum do jisté míry stále zůstává variantou ortodoxního judaismu. Všichni se však učí základům Ashlagovy kabaly.⁹³

Nyní již přejdu přímo k nauce a začala bych pojetím Boha. Jelikož kabalistické centrum představuje alternativu k organizovanému náboženství, jejich pojetí Boha se liší od ortodoxního judaismu. Bůh je milující, energizující, nesoudící a sjednocující, což připomíná obraz Boha rozšířeného v kruzích Alternativní spirituality. Bůh je v kabalistickém centru označován jako Světlo (*The Light*). Myers píše, že Bůh je duchovní Světlo nevyčerpatelné a bez námahy naplňující nekonečný prostor svou pozitivní energií.⁹⁴ Důležitý je také koncept reinkarnace. Berg ji vidí jako důsledek špatného osobního chování mimo oblast rituálů, jako je vražda, přehnaný hněv, zpronevěra a bankovní loupež.⁹⁵ Astrologie je také důležitou součástí centra. Přestože je přítomna v židovské tradici, Berg byl ve svém pojetí nepochybně ovlivněn New Age koncepty. Dodržování micvot na rozdíl od ortodoxního judaismu není povinné, ale doporučené. Většina lidí proto slaví šabat a další židovské svátky, jelikož „jsou považovány za příležitosti poskytované Světlem, při nichž lze načerpat zvláštní energii, očistit se, udělat si pořádek, zbavit svět chaosu, zajistit budoucnost atd. .... Mimo šabat a sezónní svátky se lidé, kteří hledají způsoby, jak se spojit se Světlem, mohou seznámit s rituály životního cyklu, sexuálními pravidly chování, stravovacími zákony a každodenními modlitbami, které se říkají doma, v práci nebo venku, a řídit se jimi. Jedná se o stejné rituály jako micvot, které dodržují náboženští Židé, ačkoli členové Kabalistického centra je vysvětlují v souladu s učením centra.“⁹⁶

---

⁸⁹ Tamtéž, 216-17.

⁹⁰ Stuart Z. Charmé. „When Yoga is Kosher but Kabbalah is Not: Spirituality and Cultural Appropriation in Jewish Education“. *Religion and Education*, vol. 41, iss. 3, 2014, str. 285.

⁹¹ Véronique Altglas. „The Challenges of Universalizing Religion: The Kabbalah Centre in France and Britain“. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, Vol. 15, iss. 1, 2011, str. 33.

⁹² Tamtéž, str. 28.

⁹³ Jody Myers. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007, str. 76.

⁹⁴ Jody Myers. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007, str. 77.

⁹⁵ Tamtéž, str. 92.

⁹⁶ Tamtéž, str. 117.

Dalšími prostředky, díky kterým člověk může prohloubit své spojení se světlem jsou například skenování Zoharu či meditace nad božskými jmény. Kabalistické centrum mířilo nejdříve na sekularizované Židy, tudíž počítalo s tím, že ne všichni účastníci mají náboženské vzdělání. Své praktiky proto nemuseli výrazně měnit poté, co se otevřeli nežidovskému publiku a právě skenování Zoharu je praktika zavedená kabalistickým centrem pro lidi, kteří nerozumí hebrejsky. Stačí, když text přejíždějí očima - skenují. Meditace nad božskými jmény je na rozdíl od skenování Zoharu tradiční kabalistickou praktikou. Další praktikou vycházející z tradice, je nošení červené šňůrky okolo zápěstí, což má člověka ochránit před uhranutím.

Prvky alternativní spirituality v Kabalistickém centru

Slučitelnost myšlenek kabalistického centra s myšlenkami hnutí New Age není pouhou nereflektovanou náhodou. Berg chápal, že aby Kabalistické centrum učinil populárním, je potřeba vysvětlit kabalu způsobem, který je pro jeho posluchače a čtenáře přitažlivý. Základní principy jeho interpretace kabaly se tak v průběhu let měnily spolu se zájmy jeho posluchačů. V době vzniku centra byly velmi oblíbené koncepty New Age, Berg proto začal zveličovat ty prvky kabaly, které byly v souladu s myšlenkami tohoto hnutí.⁹⁷ To, že jsou v kabalistickém hnutí přítomny shodné prvky s New Age hnutím, či dnes z něj vycházející Alternativní spiritualitou není pouze následkem Bergovy snahy zpopularizovat Kabalistické centrum. Boaz Huss ve svém článku *New age of Kabbalah* píše, že obě hnutí představují reakci na dobu, ve které vznikají a nabízejí proto podobné léčivé praktiky a spirituální ideologie, které lidem v pozdním kapitalismu chybí a které proto vyhledávají.⁹⁸ Mezi tyto společné znaky řadí: meditaci, milenialismus a přesvědčení, že moderní věda a spiritualita jsou kompatibilní.⁹⁹

Tyto rysy nejspíše budou reakcí na svou dobu, ale zároveň je na stránkách Kabalistického centra vidět, že Berg opravdu vyzdvihuje tyto společné rysy nad ostatními, a navíc přebírá terminologii Alternativní spirituality. Například, co se týče milenialismu. Obecně v judaismu milenialismus najdeme, čeká se zde na příchod mesiáše a s ním nového a lepšího věku. Alternativní spiritualita očekává příchod nového a lepšího věku, věku Vodnáře, související s transformací a chováním lidského vědomí. Podle Berga duchovní transformace věku Vodnáře souvisí s šířením Zoharu Kabalistickým centrem.¹⁰⁰ Na stránkách Kabalistického centra v rámci jednoho z kurzů najdeme dvě videa s názvem „Counciousnees in the Age of Aquarius“¹⁰¹ z roku 2021 nebo také článek s názvem „The Age of Aquarius is Ours to Create“¹⁰² od Monicy Berg, manželky Michaela Berga. Celý článek je dostupný pouze na jejím blogu *Rethink life* s věkem vodnáře však příliš nesouvisí a zabývá se spíše znamením Vodnáře a jeho charakteristikami.

„Protože Vodnáři jsou schopni vidět věci nejen takové, jaké jsou, ale i takové, jaké by mohly být, jsou přirozenými manifestátory. Kabala učí, že naše myšlenky, které jsou spojeny se Světlem, patří k nejmocnějším nástrojům ve vesmíru. (Vzpomeňte si na slova Rava Berga: „Vědomí je vše!“).“¹⁰³

---

⁹⁷ Tamtéž, str. 86.

⁹⁸ Boaz Huss. „The New Age of Kabbalah“. *Journal of Modern Jewish Studies*, vol. 6, iss. 2, 2007, str. 121.

⁹⁹ Tamtéž, str. 111.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 112.

¹⁰¹ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/la-consciencia-en-la-era-de-acuario/>

¹⁰² The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/articles/age-aquarius-ours-create/>

¹⁰³ Monica Berg. *The Age of Aquarius is ours to Create*. *Rethink life today* [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://rethinklife.today/the-age-of-aquarius-is-ours-to-create/>

Toto je úryvek ze zmiňovaného článku a i v této krátké ukázce lze vidět, že Monica používá terminologii Alternativní spirituality, jako například manifestátor. Manifestace neboli víra, že si tvoříme svou vlastní realitu, je typická pro Alternativní spiritualitu. Dále nezapomíná odkázat na slova Phillipa Berga „Vědomí je vše.“ Huss píše, že víra v sílu vědomí je ústředním bodem učení Kabalistického centra.¹⁰⁴

Dalším rysem je meditace. Lidé se v dnešní době více zaměřují na sami sebe, své uzdravení a seberozvoj. Náboženství proto nabízí různé techniky, které jim s tím mají pomoc. Nejvíce rozšířená je meditace, což platí také pro Kabalistické centrum. Na jejich internetových stránkách si můžete vybrat z mnoha různorodých meditací, ať už vztahujících se k novu či úplňku, konajících se pravidelně každý měsíc, denní meditaci, dechovou meditaci, tichou meditaci, meditaci pro vaše znamení zvěrokruhu, meditaci pro manifestaci zázraku, pro mír, meditaci s různými anděly, s písmeny hebrejské abecedy či meditaci Ana Bkoach.¹⁰⁵ Ana Bkoach je požehnání pronášené před začátkem šabatu. „V této záhadné modlitbě se prý skrývá mystická formule pro duchovní obnovu, v níž se žádá o boží pomoc.“¹⁰⁶

Alternativní spiritualita klade důraz na sebe zlepšení, s čímž souvisí také sebeláska a sebevědomí, pro jejichž rozvoj poskytuje různé techniky. Na stránkách Kabalistického centra najdeme články právě o těchto tématech¹⁰⁷ nebo také kurz pro uzdravení vnitřního dítěte.¹⁰⁸ Řeší se také ego a jeho negativní efekt, s čímž vám v Kabalistickém centru také nabízí pomoc skrze videa s názvy jako *Removing Ego from the Equation*¹⁰⁹, nebo *Vayera: Diminishing our Ego*.¹¹⁰ *Vayera* je část Tóry, přesněji Genesis 18:1-22:24, čtená v začátcích ročním cyklu čtení Tóry. Člověk si má v tomto kurzu vzít ponaučení z dané části a ocenit duchovní úspěchy naší zkušenosti. Tato část nám dává sílu snížit naše ego, abychom se mohli spojit se Světlem.¹¹¹ Vidíme zde tak propojení kabalistických konceptů s těmi z Alternativní spirituality.

Typickým rysem Alternativní spirituality je právě bricolage, tedy vybírání si praktik a konceptů z různých náboženství a jejich následné skládání dohromady a vytvoření vlastní víry. Kabalistické centrum přebírá spíše než z hinduismu, tak už z Alternativní spirituality koncept čaker. Ve dvacetiosmidenním kurzu od Karen Berg¹¹² se prochází všech sedm čaker, přičemž každá z nich je spojená s danou vlastností. Video a praktiky v něm obsažené mají zajistit správné fungování čakry. Kabalistické centrum do kurzu zapojilo židovské prvky tím, že v každém videu se vybere a recituje jedno ze sedmdesáti dvou božích jmen, které podle Karen souvisí s danou čakrou a její typickou vlastností. V tomto kurzu se nesetkáme jen se systémem čaker, ale také například havajskou metodou Ho'oponopono. Jedná se o praktiku, která pomáhá

---

¹⁰⁴ Boaz Huss. „The New Age of Kabbalah“. *Journal of Modern Jewish Studies*, vol. 6, iss. 2, 2007, str. 113.

¹⁰⁵ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/search/?query=meditation#>

¹⁰⁶ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.myjewishlearning.com/article/ana-bkoach-a-portal-to-creation/>

¹⁰⁷ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/search/?query=self+development>

¹⁰⁸ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/articles/the-12-days-of-aries-healing-the-inner-child-day-1-aries/>

¹⁰⁹ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/pesach-removing-ego-equation/>

¹¹⁰ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/vayera--diminishing-our-ego/>

¹¹¹ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/vayera--diminishing-our-ego/>

¹¹² The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z

<https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/6431-day-1-welcome-and-objectives/>

řešit problémy a dosáhnout klidu skrze používání čtyř frází: Miluji tě, Omlouvám se, Prosím, odpusť mi a Děkuji ti.

V poslední době jsou mezi příznivci alternativní spirituality stále populárnější ženské kruhy. Ženský kruh je bezpečný prostor, kde se ženy společně schází, sdílí své zkušenosti a učí se o ženské síle, moudrosti a posvátnosti ženského těla.¹¹³ Kabalistické centrum také nabízí ženské kruhy ať už ve formě webinářů či osobních setkání.

Alternativní spiritualita klade důraz na osobní zkušenost a prožitek. Poslední věc, kterou zmíním je seminář s názvem Zkušenost Zoharu („The Zohar Experience“), tedy pěti týdenní kurz, ve kterém se člověk postupně seznámí s obsahem Zoharu. Jedná se tedy o čtení Zoharu ale v souvislosti s Alternativní spiritualitou je pro členy lákavější název „The Zohar Experience“.¹¹⁴

Jak je to v České republice?

Doposud jsem popisovala charakteristickou situaci pro USA a Izrael, v České republice to však vypadá poněkud jinak. Určitě zde nenajdeme takto rozšířený New Age judaismus. Židovská jóga sama o sobě v České republice není známá a ani synagogy nenabízejí lekce jógy. Židovský šamanismus tu také nenalezneme a ani knihy od Gershona Winklera česká knihkupectví nenabízí. Může to být dáno tím, že v České republice není tak početná židovská komunita jako v USA či Izraeli a také historií těchto států.

„Nepopíratelným faktem je, že současný stav židovských obcí je důsledkem tragédie šoa, která znamenala praktickou likvidaci halachického židovstva nejen v Československu, ale v celé Evropě. Následné dlouhé období komunismu, který veškeré projevy spirituality potíral, přispělo k oslabení nebo úplnému vymizení pocitu židovské identity těch, kteří válku přežili a tím i jejich dětí, tzv. „druhé generace“. Mnoho československých Židů se se svým židovstvím identifikovala až v dospělosti, u některých z nich se jedná o identifikaci založenou spíše na společné historii a jakémisi údělu, který hluboce vnímají a jež je spojuje. V důsledku toho je zcela pochopitelné, proč tito lidé a jejich potomci vyhledávají (pokud vůbec) židovské prostředí liberálnějšího charakteru. Neortodoxní židovské obce jim takové prostředí nabízejí.“¹¹⁵

V důsledku komunismu nedocházelo k tomu, že by Židé odcházeli za východními spiritualitami a nebylo tak potřeba tvořit hnutí, která by na takovouto situaci reagovala. Ani se změnou režimu nezačala tato hnutí vznikat. Nenalezneme zde trend, kdy by lidé měnili judaismus za praktiky alternativní spirituality, a tudíž by se judaismus musel adaptovat, aby si udržel příznivce. Židovská obec se spíše po revoluci musela vyrovnat se zvolením ortodoxního rabína Karola Sidona jako vrchního rabína. Členy se najednou mohli stát jen lidé s židovskou matkou, jak je tomu v ortodoxních proudech. „Mnozí Sidona kritizovali pro jeho přílišnou ortodoxnost a radikálnost (nutno podotknout, že Sidon jako ortodoxní neměl jinou možnost než důsledně trvat na dodržování halachy) a pražskou obec pro nepřiměřenou uzavřenost.“¹¹⁶ Řada Židů se tak přesunula do liberálnějších obcí. Vznikla také hnutí „pro ty Židy, kteří své židovství vnímají spíše etnický a kulturně než nábožensky a mají zájem se setkávat s ostatními lidmi podobného založení.“¹¹⁷

---

¹¹³ Ženské kruhy [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <http://www.zenskekruby.cz>

¹¹⁴ The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/events/the-zohar-experience-summer-series-with-marcus-weston-1716237552830647/>

¹¹⁵ Tereza Novotná. *Neortodoxní židovské komunity v České republice*. Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2013, str. 96.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 60.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 61.

Neortodoxní proudy tedy v České republice najdeme ale takové, které by byly viditelně ovlivněné alternativní spiritualitou ne. Zato kabala je populární, jen ne v takové míře jako v USA. Najdeme zde hnutí, která jsou sice otevřená i nežidům, ale stále si udržují vztah s judaismem, což je například hnutí Bnei Baruch, ale také přednášky a workshopy související s kabalou, které k účasti nevyžadují absolutně žádnou znalost judaismu.

Bnei Baruch vychází stejně jako kabalistické centrum z učení Yehudy Ashlaga a také se jedná o proud judaismu který je otevřený všem, na rozdíl od Kabalistického centra však nemíchá své koncepty s koncepty alternativní spirituality. Také univerzalizují učení pro všechny, ale už zde není prvek přidané alternativní spirituality, jak je tomu u Kabalistického centra. Hnutí Bnei Baruch je nezisková organizace zaměřená na učení a sdílení moudrosti kabaly.¹¹⁸ Jeho zakladatel Rav Michael Laitman byl žákem, Rava Barucha Šaloma HaLeviho Ašlaga, tedy syna Yehudy Ašlaga. Podle svého učitele pak pojmenoval i nově vznikající hnutí – Bnei Baruch, což v překladu z hebrejštiny znamená synové Baruchovi. Knihy od Rava Laitmana zakladatele hnutí jsou také dostupné v českém překladu. Česká knihkupectví celkově nabízí řadu knih o kabale a židovské spiritualitě, například nedávno¹¹⁹ vyšel český překlad knihy od amerického rabína Aryah Kaplana s názvem *Židovská meditace*.

„Mnoho současných knih o meditaci nevěnuje judaismu velkou pozornost. Ačkoli si většina autorů zřejmě uvědomuje, že v judaismu jsou i mystické prvky, jejich diskuse se obvykle omezují na kabalou a chasidské mistry. Většina knih o meditaci staví do popředí východní praktiky a v některých případech i křesťanskou meditaci, ale židovskou meditaci v podstatě ignorují. Pro ty, kdo chtějí meditaci studovat, se jedná o důležité opomenutí. Judaismus vytvořil jeden z nejdůležitějších systémů meditace a jeho opomenutí nutně znamená, že jakékoli studium meditace bude neúplné. A protože judaismus je východní náboženství, které se přesunulo na Západ, jeho meditativní praxe může být navíc pro západního člověka ta nejvíce relevantní. Bez znalosti židovské meditativní praxe se ztrácí důležité pouto mezi Východem a Západem.“¹²⁰

„Průvodce židovskou modlitbou a meditací, který je zakotven v tradici a zároveň skutečně rozšiřuje mysl. Pro každého, kdo se chce spojit s duchovní stránkou judaismu, je tato kniha nepostradatelná. – William Novak“

Hned v první recenzi uvedené na obalu knihy vidíme, že v ní jde přesně o objevení prvků alternativní spirituality ve své vlastní tradici, což následně reflektuje druhá recenze.

„V době, kdy Židé znovu objevují svůj hlad po spiritualitě, by se Kaplanova přehledná a důkladně zpracovaná kniha mohla stát jednou z nejdůležitějších židovských knih naší doby.– Harold S. Kushner“¹²¹

Zároveň tato kniha není určená jen pro Židy, což poznáme z této části anotace „Většina knih o meditaci staví do popředí východní praktiky a v některých případech i křesťanskou meditaci, ale židovskou meditaci v podstatě ignorují. Pro ty, kdo chtějí meditaci studovat, se jedná o

---

¹¹⁸Kabala, Mezinárodní akademie kabaly Bnei Baruch [online], [2024-08-04] dostupné z <http://www.kabbalah.info/cz/info/about-bnei-baruch/o-bnej-baruch>

¹¹⁹ 10. 10. 2022

¹²⁰ Luxor [online], [2024-08-03] dostupné z <https://www.luxor.cz/v/1921537/zidovska-meditace>

¹²¹ Tamtéž

důležité opomenutí.“¹²² Navíc na stránkách českých knihkupectví je kniha mimo jiné řazena pod štítek Esoterika, astrologie, okultismus.

Workshopy jsou v České republice jen občasné a většinou záleží na tom, jestli je sem přijede pořádat zahraniční lektor. Letos se například na Healing festivalu¹²³ koná workshop s názvem „A Kabbalistic Breathing Journey“.

„Rád bych tě pozval na kabalistickou cestu dýchání - znovuzrození, která vychází z kabalistických pramenů a jejímž prostřednictvím přineseme uzdravení těla i duše, radost, harmonii a jasnost mysli. Léčivá energie je všude kolem nás a my ji jen musíme vdechnout do svého těla.“¹²⁴

V roce 2021 tam měla Terezie Dubinová, česká hebraistka, kulturoložka a astroložka přednášku s názvem Židovská mystika. Dubinová pořádá přednášky s názvem Židovská mystika kabala: Staronová moudrost i mimo tento festival. Jedná se o dvoudílné setkání a na stránkách jsou uvedena témata této přednášky, jsou jimi: „Ráj, Adam, Eva a Had. Strom Života. Vesmírná role člověka. Lidská duše. Mužská a ženská stránka Božství. Ženský prvek v židovské mystice. Kosmologie a astrologie. Kabalistická homeopatie.“¹²⁵

Přednášek a workshopů je tedy v České republice viditelně málo, avšak na internetových stránkách najdeme řadu článků o kabale, v nichž lze rozpoznat prvky alternativní spirituality. Například na webových stránkách prozeny.cz zabývající se horoskopy najdeme článek s názvem „Objevte skryté významy svého jména a spočítejte si, jaký osud vám nachystali rodiče: tajemství kabaly“¹²⁶. Na základě gematrie¹²⁷ si tak čtenář může vypočítat číselnou hodnotu svého jména a následně si přečíst charakteristiku čísla, které mu vyšlo. Téměř v každém esoterickém obchodě, obchodě s drahými kameny či internetových prodejnách nalezneme červené šňůrky na ochranu proti uhranutí často nazývané „Kabala náramky“.

Co se týče Kabalistického centra, tak to má sice facebookové stránky v češtině, ale populární nejsou. Mají 194 sledujících oproti anglickým stránkám, které sleduje 1,3 milionu lidí. Pobočka centra se zde také nenachází, nejbližší nalezneme v Berlíně.

Závěr

Od 60. let se spolu s přechodem k režimu globálního trhu mění také to, jak vypadá náboženství. Alternativní spiritualita, která vzniká v této době a přímo tak reaguje na potřeby lidí v novém režimu, je na vzestupu. Tradiční institucionalizované formy náboženství naopak upadají, aby zůstaly relevantní, snaží se koncepty alternativní spirituality sloučit se svou tradicí. Alternativní spiritualita nemá jednotnou nauku a ani žádný posvátný text, přesto v ní lze vyzorovat společné základní koncepty, jimiž jsou: snaha o nastolení přirozeného rovnovážného vztahu mezi binaritami, víra, že si tvoříme vlastní realitu a víra v energii jako základní sílu vesmíru. Judaismus se s tím vyrovnává tím, že si přivlastní východní spiritualitu a přizpůsobí je židovské tradici., čímž vznikají fenomény jako židovská jóga či židovský šamanismus. Aby však Židé

---

¹²² Tamtéž

¹²³ Český festival zaměřený na alternativní spiritualitu.

¹²⁴ Healing festival [online], [2024-08-03] dostupné z <https://healingfestival.eu/healingfestival/vystupujici/>

¹²⁵ Ohel Adom [online], [2024-08-03] dostupné z <https://www.oheladom.cz/akce/zidovska-mystika-kabala-staronova-moudrost/>

¹²⁶ Jiřina Koppelová. Objevte skryté významy svého jména a spočítejte si, jaký osud vám nachystali rodiče. Pro ženy [online], [2024-08-03] dostupné z <https://www.prozeny.cz/clanek/horoskopy-numerologie-podle-kabaly-95599>

¹²⁷ V hebrejštině každá souhláska představuje jak písmeno, tak číslo. Gematrie je název metody, kdy se převádí slova na jejich číselnou hodnotu.

mohli jógu praktikovat a nejednalo se o modloslužebnictví nejdříve ji dekontextualizují a následně domestikují, tím že aplikují židovské texty na fyzickou formu jógy. Jiným způsobem, kterým lze legitimizovat jógu v rámci tradice, je ukázat, že byla součástí židovské víry už od biblických dob a reinterpretovat významné biblické postavy v rámci této nové formy.

Druhý způsob, pomocí kterého se judaismus snaží udržet příznivce, je takový, že ve své vlastní tradici ožíví prvky, jež jej přiblíží k alternativní spiritualitě. Dochází tak k popularizaci židovské mystiky, především kabaly.

Kabala byla typicky určena pouze pro muže s rabínským vzděláním starší 40ti let, nyní je však otevřená i pro nenáboženské Židy. Různá hnutí zpřístupňují kabalou také pro nežidy tím, že univerzalizují její koncepty a odpoutávají ji od židovských kořenů.

Kabala totiž představuje prvek judaismu, který byl v průběhu staletí odpoutáván od judaismu a zařazován k jiným tradicím. Nejdříve se tomu tak děje při vzniku křesťanské kabaly, koncept kabaly v nauce theosofické společnosti je také odtržen od svých židovských kořenů, což se děje také dnes jen v rámci alternativní spirituality. Přesně to viditelně dělá kabalistické centru, kterému se věnuji v závěru práce. Toto centrum bylo založeno za účelem navrátit k judaismu sekularizované Židy a využívá proto mezi lidmi, čím dál tím populárnějšího diskurzu alternativní spirituality. Ve své nauce vyzdvihuje rysy kabaly, které jsou podobné s alternativní spiritualitou, a tudíž se dají tyto koncepty sloučit. Kvůli neshodám s ortodoxním judaismem nakonec Kabalistické centrum otevírá své brány i pro nežidy, což na druhou stranu znamená, že musí zjednodušit všechny své koncepty pro lidi neseznámené s judaismem a tím pádem se však stále více vzdaluje od judaismu. Ambivalentnost tohoto centra pak spočívá v tom, že jeho základ tvoří praktikující Židé.

Všechny tyto proudy jsou tedy výsledkem své doby. Náboženství se musela přizpůsobit změně režimů a alternativní spiritualita, která vznikla současně s touto změnou, dokázala nejlépe reagovat na nové nedostatky a potřeby lidí. Institucionalizovaná náboženství vnímají tuto změnu a přejímají prvky alternativní spirituality, čímž se snaží zabránit odchodu svých věřících. Většina mé práce stejně jako většina pramenů, ze kterých vycházím se věnuje situaci v USA a Izraeli. V České republice však židovskou jógu nenajdeme vůbec. Kabala je o něco populárnější a setkáme se zde s odnoží hnutí Bnei Baruch a občasnými přednáškami či workshopy.

Bibliografie

- Altglas, Véronique. „The Challenges of Universalizing Religion: The Kabbalah Centre in France and Britain“. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, Vol. 15, iss. 1, 2011.
- Blavatsky, Helena Petrovna. *Isis Unveiled: A Master Key to the Mysteries of an Ancient and Modern Science and Theology*. The Theosophy Company, Los Angeles 1982.
- Bloomfield, Diane. *Torah Yoga: Experiencing Jewish Wisdom Through Classic Postures*. Jossey Bass, San Francisco, CA, 2004.
- Brotman, Edith R.. *Mussar Yoga: Blending an Ancient Spiritual Practice with Yoga to Transform Body and Soul*. Jewish Lights Publishing, Woodstock, USA 2014.
- Dan, Joseph. *Kabbalah: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, USA 2006.
- Dyndová, Helena. „Contemporary Shamanism and Alternative Spirituality: Exploring Relationships and Intersections“. *Religio*, vol. 32, iss. 1, 2024.
- Exnerová, Helena. *Český šamanismus v rozhovorech*. Nakladatelství Dingir s.r.o., Praha 2018.
- Gauthier, Francois. *Religion, Modernity, Globalisation: Nation-State to Market*. Routledge, New York 2020.
- Gauthier, Francois, Tuomas Martikainen (eds.). *Religion in Consumer Society: Brands, Consumers and Markets*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013.
- Gauthier, Francois. “Why All These ‘Neos’, Why Now“: The Structural Conditions of ‘New Age Spiritualities’ in the Global-Market Era, as seen from Latin America“. *Ciencias Sociales y Religión*, vol. 23, 2021.
- Giangrande, Tara. *From “Om“ to “Shalom“ Processes of Domestication in Jewish Approaches to Yoga Practice*. Pensylvánie 2016. Diplomová práce, Swarthmore College, Pensylvánie 2016.
- Goodrick-Clarke, Nicholas. *The Western esoteric Traditions: A historical Introduction*. Oxford University Press, New York 2008.
- Hanegraaf, Wouter J.(ed.). *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. Brill, Leiden 2006.
- Hanegraaff, Wouter J.. *New Age Religion in Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Brill, Leiden 1996.
- Huss, Boaz. „Kabbalah and the Politics of Inauthenticity: The Controversies over The Kabbalah Centre“. *Numen*, vol. 62, iss. 2-3, 2016.
- Huss, Boaz. „The New Age of Kabbalah“. *Journal of Modern Jewish Studies*, vol. 6, iss. 2, 2007.

Chajes, Julie. „Construction Through Appropriation: Kabbalah in Blavatsky’s Early Works“. *Ben-Gurion University Press*, 2016.

Charmé, Stuart Z.. „When Yoga is Kosher but Kabbalah is Not: Spirituality and Cultural Appropriation in Jewish Education“. *Religion and Education*, vol. 41, iss. 3, 2014.

Kostičová, Zuzana Marie. *Kosmické stromy a magické portály. portály: Náboženství a alternativní spiritualita v mayských studiích*. Karolinum, Praha 2023.

Kostičová, Zuzana Marie. *Současná alternativní spiritualita: vznik, vývoj a základní rysy, skripta pro kurz „Náboženství v postmoderní společnosti“*. Praha: HTF, 2020.

Myers, Jody. *Kabbalah and the Spiritual Quest: The Kabbalah Centre in America*. Praeger Publishers, USA 2007.

Niculescu, Mira „‘Find your Inner God and Breathe’: Buddhism, Pop Culture, and Contemporary Metamorphoses in American Judaism“. V Gauthier, Francois, Tuomas Martikainen (eds.). *Religion in Consumer Society: Brands, Consumers and Markets*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013.

Novotná, Tereza. *Neortodoxní židovské komunity v České republice*. Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2013.

Rapp, Steven A.. *Aleph-Bet Yoga: Embodying the Hebrew Letters for Physical and Spiritual Wellbeing*. Jewish Light Publishing, Woodstock, USA 2002.

Rothenberg, Celia E.. „New Age Jews: Jewish Shamanism and Jewish Yoga“. *Jewish Culture and History*, vol. 8, iss. 3, 2006

Scholem, Gershom. *Kabala a její symbolika*. Nakladatelství Volvox Globator, Praha 1999.

Spooner, Brian. *Weavers and Dealers: Authenticity and Oriental Carpets*. V Appadurai (ed.). *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge University Press, Cambridge and New York, 1992

Winkler, Gershon. *Magic of Ordinary: Recovering the Shamanic in Judaism*. North Atlantic Books, California, USA 2003.

Woodhead, Linda. „Why So Many Women in Holistic Spirituality?“ v Kieran Flanagan and Peter Jupp (eds.). *The Sociology of Spirituality*. Aldershot: Ashgate, 2006.

Webové stránky

Berg, Monica. *The Age of Aquarius is Ours to Create*. Rethink life today [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://rethinklife.today/the-age-of-aquarius-is-ours-to-create/>

GalEinai, Imry. *Yoga: Can it be Kosher? Rav Ginsburgh Adresses the Question*. Gal Einai [online], [cit. 2024-06-21] dostupné z <https://inner.org/yoga-can-it-be-kosher-rav-ginsburgh-addresses-the-question/>

Gottlieb, David. *Ana b'Koach: A portal to Creation*. My Jewish learning [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.myjewishlearning.com/article/ana-bkoach-a-portal-to-creation/>

Koppelová Jiřina. Objevte skryté významy svého jména a spočítejte si, jaký osud vám nachystali rodiče. Pro ženy [online], [2024-08-03] dostupné z <https://www.prozeny.cz/clanek/horoskopy-numerologie-podle-kabaly-95599>

Marcus, Greg. *What Is Mussar?*. My Jewish learning [online], [cit. 2024-06-21] dostupné z <https://www.myjewishlearning.com/article/the-musar-movement/>

Vojtíšek, Zdeněk. *Před 145 lety zanikla teosofická společnost*. Dingir, 2020[online], [cit. 2024-07-16] dostupné z <https://info.dingir.cz/2020/11/pred-145-lety-vznikla-teosoficka-spolecnost/>

Werczberger, Rachel. *New Age Judaism*. Oxford Bibliographies [online], [cit. 2024-06-24] dostupné z <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199840731/obo-9780199840731-0230.xml>

Kabala, Mezinárodní Akademie Kabaly Bnei baruch [online], [2024-08-04] dostupné z <http://www.kabbalah.info/cz/info/about-bnei-baruch/o-bnej-baruch>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/pages/about-the-kabbalah-centre/>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/search/?query=self+development>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/search/?query=meditation#>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/articles/the-12-days-of-aries-healing-the-inner-child-day-1-aries/>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/pesach-removing-ego-equation/>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/vayera--diminishing-our-ego/>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/vayera--diminishing-our-ego/>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/online-courses/lessons/6431-day-1-welcome-and-objectives/>

The Kabbalah Centre [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <https://www.kabbalah.com/en/events/the-zohar-experience-summer-series-with-marcus-weston-1716237552830647/>

Luxor [online], [2024-08-03] dostupné z <https://www.luxor.cz/v/1921537/zidovska-meditace>
Healing festival [online], [2024-08-03] dostupné z <https://healingfestival.eu/healingfestival/vystupujici/>

Ohel Adom [online], [2024-08-03] dostupné z <https://www.oheladom.cz/akce/zidovska-mystika-kabala-staronova-moudrost/>

Walking Stick Foundation [online], [cit. 2024-06-20] dostupné z <https://www.walkingstick.org/books.html>

Ženské kruhy [online], [cit. 2024-07-13] dostupné z <http://www.zenskekruby.cz>